

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	532
Land:	Ukraine
Kilde:	Landinfo
Titel:	Temanotat. Ukraina. Sikkerhet, internt fordrevne og humanitære forhold i åtte fylker
Udgivet:	17. januar 2025
Optaget på baggrundsmaterialet:	20. februar 2025

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Ukraina

Sikkerhet, internt fordrevne og humanitære forhold i åtte fylker

Kyiv, Poltava, Kirovohrad, Cherkasy, Zhytomyr, Vinnytsia, Khmelnytsky og Chernivtsi

17. januar 2025

© Landinfo 2025

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6

Postboks 2098 Vika

0125 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report concerns the security situation and the situation for internally displaced persons in eight regions of Ukraine as of November 2024. Russia conducts regular airstrikes across Ukraine, particularly targeting energy infrastructure. Airstrikes or debris from drones and missiles cause damage to civilian infrastructure and lead to civilian casualties. Among regions discussed in this report, Poltava is most severely affected by security incidents and civilian casualties. Extensive damage to energy facilities has humanitarian consequences due to prolonged power outages.

About 3.5 million people are internally displaced in Ukraine, a majority from the Donetsk region, followed by eastern regions in Russian-occupied areas or close to the frontline. The return population in the country numbers approximately 4.3 million. A high proportion are women, children, elderly and disabled. Many have challenges in accessing housing, employment, and basic services. The regions in this report, including Kyiv city, hosts approximately 1.4 million of the country's internally displaced persons (not including the returnee population). This population increasingly resorts to coping strategies due to protracted displacement.

Sammendrag

Dette temanotatet omhandler sikkerhetssituasjonen og situasjonen for internt fordrevne i åtte fylker i Ukraina per november 2024. Russland gjennomfører regelmessige luftangrep over hele Ukraina, og et særskilt mål er energiinfrastruktur. Luftangrep eller rester fra nedskutte droner og missiler treffer jevnlig sivil infrastruktur og forårsaker sivile tap. Blant fylkene denne rapporten dekker, er Poltava hardest rammet av sikkerhetshendelser og sivile tap. Store skader på energianlegg medfører humanitære konsekvenser, som følge av langvarige strømbrudd.

Omtrent 3,5 millioner mennesker lever som internt fordrevne i Ukraina, de fleste fra Donetsk-regionen, etterfulgt av andre østlige fylker i russisk-okkuperte områder eller ved frontlinjen. Returbefolkningen teller omtrent 4,3 millioner. En høy andel er kvinner, barn, eldre og uføre – som i utgangspunktet regnes som sårbare. Mange har utfordringer med å sikre tilgang til bolig, arbeid og grunnleggende tjenester. Fylkene omtalt i denne rapporten, inkludert Kyiv by, er hjem for om lag 1,4 millioner internt fordrevne (ikke medberegnet returbefolkning), som i økende grad tar i bruk mestringsstrategier for å håndtere langvarige tilværelser som fordrevne.

Innhold

1 Innledning	7
1.1 Kilder og kildeinformasjon	7
1.2 Geografi og befolkning	8
2 Krigen i Ukraina	9
2.1 Konflikthistorie	9
2.2 Dagens situasjon	10
2.2.1 Situasjonen ved fronten	10
2.2.2 Antall sivile krigsofre	11
2.2.3 Kontinuerlige luftangrep	11
2.2.4 Luftangrepssirener fra februar 2022 til november 2024	13
3 Omfanget av sikkerhetshendelser og sivile ofre	14
3.1 Type sikkerhetshendelser	14
3.2 Tidsmessig fordeling av sikkerhetshendelser i fylkene	16
3.3 Sivile ofre fordelt på fylke	16
3.4 Miner og udetonerte eksplosiver	18
4 Konsekvenser av angrep på energiinfrastruktur for sivilbefolkningen	18
4.1.1 Effekten av luftangrep på energisituasjonen	18
4.1.2 Humanitære konsekvenser av skader på energiinfrastruktur	19
5 Internt fordrevne og returbefolkning	20
6 Humanitære forhold	21
6.1 Tilgang til bolig	21
6.1.1 Internt fordrevne på det private leiemarkedet	21
6.1.2 Kollektivsentre for internt fordrevne	22
6.2 Husholdsøkonomi og tilgang til arbeid	23
6.3 Skoletilgang for barn	24
6.4 Tilgang til helsetjenester	24
7 Offentlige tjenester og sivil infrastruktur	25
7.1 Støtnadsordninger	26
7.1.1 Humanitær bistand fra det internasjonale samfunn	27
7.2 Digital tilgang til offentlige tjenester og støtnadsordninger	27
8 Sårbarhet blant internt fordrevne	28
8.1 Langvarig fordrivelse har ført til ytterligere sårbarhet	28
8.2 «Negative mestringsstrategier» tas i økende grad i bruk	29
8.3 Forhold for eldre	30
8.4 Forhold for personer med nedsatt funksjonsevne	32
8.5 Forhold for barn og unge	32
9 Internt fordrevne i de åtte fylkene	33
9.1 Kyiv by og Kyiv fylke	33
9.2 Poltava fylke	36

9.3 Cherkasy fylke	37
9.4 Vinnytsia fylke	38
9.5 Kirovohrad fylke.....	39
9.6 Khmelnytsky fylke	39
9.7 Chernivtsi fylke	40
9.8 Zhytomyr fylke	41
10 Referanser	42

1 Innledning

Dette temanotatet omhandler sikkerhetssituasjonen, humanitære forhold og situasjonen for internt fordrevne i de åtte fylkene Kyiv, Poltava, Kirovohrad, Cherkasy, Zhytomyr, Vinnytsia, Khmelnytsky og Chernivtsi i Ukraina.

Første del av notatet beskriver bakgrunnen for krigen, dagens situasjon ved fronten og luftkrigen mot landet. Omfanget av sikkerhetshendelser i de nevnte fylkene, samt antallet sivile ofre, blir belyst. Til slutt beskriver vi de humanitære konsekvensene av luftangrep. Den andre delen av notatet omhandler situasjonen for internt fordrevne. Her beskrives gjennomgående trekk for den fordrevne befolkningen i landet, og dernest relevante forhold i de særskilte fylkene.

Notatet er skrevet på bakgrunn av informasjonsbehov innmeldt fra Utlendingsdirektoratet. Det bør sees i sammenheng med notatrekken om sikkerhetssituasjonen og den humanitære situasjonen i seks vestlige fylker fra våren 2024.

1.1 Kilder og kildeinformasjon

Det finnes mye skriftlig informasjon om konflikten i Ukraina. Dette notatet baserer seg hovedsakelig på åpne kilder, som nyhetsmedier, internasjonale og lokale organisasjoner samt forskningsrapporter. For informasjon om sikkerhetshendelser og sivile ofre har vi tatt utgangspunkt i tall fra organisasjonen Armed Conflict Location and Event Data Project (ACLED), som samler inn informasjon om sikkerhetshendelser og ofre som følge av krigen (for mer om ACLEDs metode, se kapittel 3). Vi har også gjennomgått tall på sikkerhetshendelser fra den ukrainske kilden Air Alerts Ukraine (u.å.).

Vi har dessuten brukt informasjon fra FNs Høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR/HRMMU). OHCHR har vært til stede i Ukraina siden 2014 og har lang erfaring med å kartlegge og dokumentere informasjon om drepte og sårede sivile. Kapitlene som omhandler humanitære forhold, tar utgangspunkt i rapportering fra FN-organisasjoner, stedlige humanitære organisasjoner og ukrainske myndigheter.

Landinfo var på en informasjonsinnhentingsreise til Kyiv i september 2024, hvor sentrale tema var situasjonen for internt fordrevne og hvordan angrep på energiinfrastruktur påvirker sivilbefolkningen. En del opplysninger er fra intervjuer Landinfo hadde med kilder på denne reisen, som OHCHR, International Organization for Migration (IOM), UNICEF og en anerkjent internasjonal organisasjon som jobber med internt fordrevne og returbefolkning. Tallmateriale om internt fordrevne baserer seg i all hovedsak på rapportering fra IOM, som siden 2014 permanent har vært til stede i landet, og som gir regelmessige oppdateringer om fordrevne og returbefolkning.

Antall internt fordrevne og til- og fraflytting mellom fylker følger konflikt-utviklingen for øvrig. Tallene må ses som estimerer.

Kilder og informasjon fra krigsområder må vurderes nøye. Situasjonen i de åtte fylkene er imidlertid mer oversiktlig enn i de nordøstlige og østlige fylkene som ligger nærmere frontlinjen, og som i større grad rammes av pågående strids-handlinger.

Begge parter i krigen har interesse av å spre mis- og desinformasjon om egen eller den andres status i krigen og/eller antall drept og sårede. Opplysninger basert på nyhetskilder, kommer ofte direkte fra ukrainske regionale sivile eller militære myndigheter. Vi ser ikke bort fra at ukrainske myndigheter kan overdrive antallet nedskutte droner og missiler. Det foreligger også lite informasjon om hva slags infrastrukturanlegg som har blitt truffet. Landinfo har likevel valgt å bruke kildenes data, da det gir en indikasjon på omfanget av hendelser.

Situasjonen i Ukraina endrer seg raskt, og informasjon blir fort utdatert. Derfor påpeker vi at research om sikkerhetshendelser og sivile ofre ble avsluttet 7. november 2024.¹

1.2 Geografi og befolkning

Før fullskalainvasjonen i februar 2022 hadde Ukraina rundt 43 millioner innbyggere, og er etter Russland det nest største landet i Europa i areal.

Kilde: ECHO (2014)

Ukraina er delt inn i 24 fylker (regioner), en autonom republikk (Krym) og to byer med fylkesstatus: Kyiv og Sevastopol (CIA u.å.). Hovedstaden Kyiv hadde før

¹ ACLED-kartet under (s. 12) viser antallet luftangrep fram til 8. november 2024. Diagram 2 (s. 13) viser en oversikt over luftangrepssirener i de åtte fylkene fra 24. februar 2022 til 22. november 2024.

invasjonen ca. tre millioner innbyggere. De mest folkerike fylkene er Donetsk, Dnipropetrovsk, Kyiv by, Kharkiv, Lviv, Odesa, Luhansk, Krym, Zaporizjzja og Vinnytsia (PopulationU u.å.).

Tabellen under viser folketallet i de åtte aktuelle fylkene per 1. februar 2022. Tallene er de facto innbyggertall, ikke kun de som er bostedsregistrert. Erfaringsmessig er det en del mennesker som bor ett sted, men har registrert bosted et annet sted i landet.²

Diagram 1: Befolkningstall per 1. februar 2022 i åtte fylker

Fylke	Befolkningstall
Kyiv fylke	1 795 542
Vinnytsia	1 507 738
Poltava	1 350 564
Khmelnysky	1 227 474
Zhytomyr	1 177 564
Cherkasy	1 159 200
Kirovohrad	902 275
Chernivtsi	889 928

Kilde: State Statistics Service of Ukraine (u.å.)

2 Krigen i Ukraina

2.1 Konflikthistorie

Siden selvstendigheten i 1991 har det vært flere politiske og økonomiske kriser og uro i Ukraina. Landet har vekslet mellom å søke seg mot Europa og Vesten, og mot Russland, avhengig av politisk ledelse i landet.

Den væpnede konflikten i Øst-Ukraina har pågått siden våren 2014. Den pro-russiske presidenten Viktor Janukovitsj ble avsatt 2014, etter protester fordi han avslo å inngå tilknytningsavtale med EU, men heller snudde seg mot Russland. Det var også protester mot økende korrupsjon og et mer autoritært styre.

Kort tid etter Janukovitsj' avgang annekterte Russland Krym i mars 2014. Inspirert av hendelsene på Krym, gjorde prorussiske separatister opprør øst i Ukraina i april 2014. Russland støttet separatistene med å bygge opp deres

² Det er ulike grunner til at det oppgis befolkningstall per 1. februar 2022. Befolkningstall i de ulike fylkene etter fullskalainvasjonen har fluktuert som følge av store forflytninger internt i Ukraina og ut av landet. Det foreligger heller ikke oppdaterte befolkningstall fra ukrainske myndigheter for tiden etter 1. februar 2022.

militære kapasitet, og intervenerte direkte i kamphandlinger (Bukkvoll 2015, 2016). Separatistene erklærte opprettelsen av DNR (Donetsk Folkerepublikk) og LNR (Luhansk Folkerepublikk) våren 2014. 30 prosent av Donetsk og Luhansk fylker ble okkupert. Stridshandlingene foregikk langs frontlinjen i Donetsk og Luhansk, og frem til 2022 ble rundt 14 000 mennesker drept, hvorav 3000 sivile (Landinfo 2020, s. 11-12).³

Russland gikk til fullskala angrep på Ukraina den 24. februar 2022. Russiske styrker møtte stor motstand fra det ukrainske forsvaret. Den første måneden klarte russiske styrker å ta store deler av Kherson fylke, større deler av Donetsk fylke enn de hadde fra før (inkludert Mariupol), større deler av Luhansk enn de hadde fra før, store deler av Kharkiv fylke, forsteder nord for Kyiv, samt Chernihiv og Sumy fylker. De russiske styrkene fikk problemer med å holde posisjoner rundt og nord for Kyiv-regionen, trakk seg ut av disse områdene i april og konsentrerte styrkene i øst og sør (Center for Preventive Action 2024). Per august 2022 hadde russerne tatt 20 prosent av ukrainsk territorium.

Høsten 2022 gjenerobret ukrainske styrker hele Kharkiv fylke og Kherson by. Etter en lengre offensiv våren 2023 tok Russland kontroll over byen Bakhmut i Donetsk fylke våren 2023, med store tap på begge sider (Center for Preventive Action 2024). En lenge varslet ukrainsk offensiv i øst sommeren 2023 feilet, og i februar 2024 tok Russland byen Avdjivka (forstad til Donetsk by), med store tap av militært utstyr og personell (Boyle 2023). I mai startet russiske styrker en offensiv nord for byen Kharkiv, i grenseområdene mot Russland (Barros 2024), uten særlige resultater per i dag.

Sommeren og høsten 2024 har Russland særlig vært på offensiven i Donetsk fylke, med stadig fremgang, men i et sakte tempo. Ukrainske styrker gikk i august inn i det russiske føderasjonssubjektet Kursk og har per i dag kontroll over en liten del av subjektet.

2.2 Dagens situasjon

2.2.1 Situasjonen ved fronten

Dagens stridshandlinger på ukrainsk territorium foregår i all hovedsak langs den over 100 mil lange frontlinjen som går fra grensen mot Russland i nordøst, langs grensen mellom Luhansk og Kharkiv fylker, gjennom Donetsk og Zaporizjzja

³ For utfyllende informasjon om konflikthistorien mellom 2014 og 2022, se Landinfo temanotat Ukraina: Sikkerhetssituasjonen i separatistkontrollerte områder av Donetsk og Luhansk (2020).

fylker og langs Dnipro i Kherson fylke ned til Svartehavet, i tillegg til nord i Kharkiv fylke (se kartet i fotnote⁴) (ISW u.å.).

Det er Russland som i dag har det militære overtaket de fleste stedene ved fronten og har intensivert angrepene, selv om de ikke har klart å utnytte dette til det fulle. De mest intense kampene foregår i Donetsk fylke. Det siste halvåret har russiske styrker beveget seg sakte fremover i fylket. Deres fremste mål er å få kontroll over hele Donetsk fylke, og dermed over mer eller mindre hele Donbass-regionen. Russlands territorielle fremgang i 2024 er vanskelig å fastslå, men det anslås rundt 2500 kvadratkilometer, hvilket tilsvarer under én prosent av Ukrainas territorium før utbruddet av fullskalakrigen (Associated Press 2024). Fremgangen i september, oktober og november 2024 skal imidlertid være den største siden våren og sommeren 2022, selv om den er betydelig saktere sammenlignet med 2022.

2.2.2 Antall sivile krigsofre

OHCHR rapporterte 15. november 2024 om rundt 39 000 sivile ofre siden februar 2022. Rundt 12 000 er drept og nær 27 000 såret. OHCHR påpeker at det er store mørketall, særlig fra våren 2022 da et stort antall sivile skal ha blitt drept i områder som i dag er russisk kontrollert (OHCHR 2024b). De fleste drepes eller skades av eksplosiver (droner, raketter og missiler) i ukrainsk myndighetskontrollerte deler av landet med nærhet til frontlinjen. Eldre personer, hvorav flest kvinner, blir særlig rammet (OHCHR 2024a, s. 15).

2.2.3 Kontinuerlige luftangrep

Russland retter kontinuerlige luftangrep med missiler og droner mot hele Ukraina. I oktober 2022 startet russiske militære styrker angrep på anlegg for energiinfrastruktur. I perioden fra oktober 2022 til og med februar 2023 gjennomførte russiske styrker minst 13 bølger med langdistanse krysserraketter og ballistiske missiler mot energiinfrastruktur i 19 av 24 ukrainske fylker og mot Kyiv by. Fra februar 2023 til begynnelsen av 2024 fortsatte angrepene, med mindre intensitet, å skade energiinfrastruktur.

Fra mars til og med august 2024 stod russiske styrker bak totalt ni bølger med storstilte koordinerte luftangrep, hvorav 24 traff kritiske kraftstasjoner, transformatorstasjoner og elektriske overføringssystemer over hele Ukraina, med store ødeleggelser. Siden mars 2024 har det blitt registrert 36 angrep mot kraftstasjoner i ni fylker, syv angrep på vannkraftverk i fem regioner, to angrep på fornybare energianlegg i én region og to angrep på varmeanlegg i to fylker. I tillegg er det registrert minst 101 angrep på anlegg for kraftdistribusjon og kraftoverføring i 17

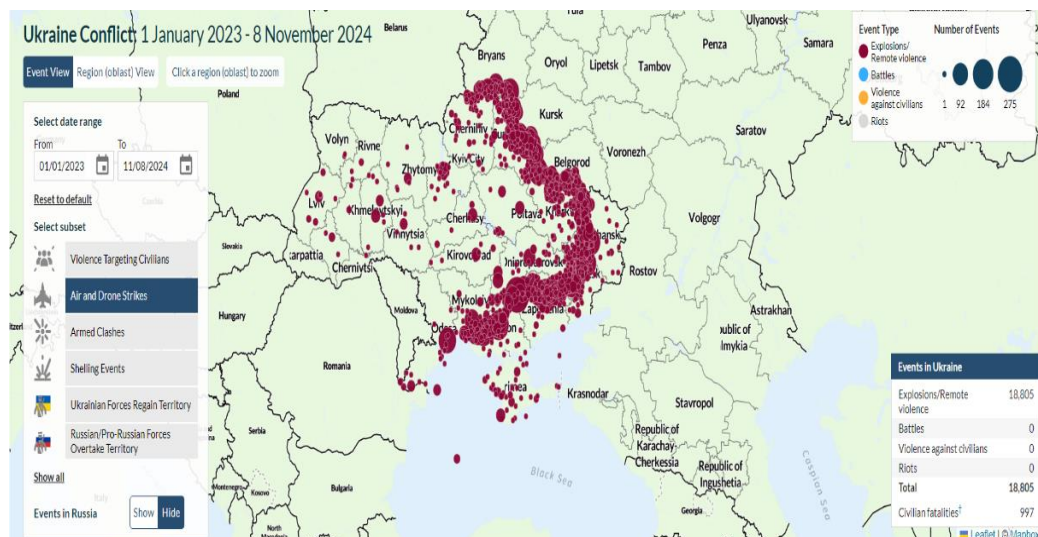
⁴ Interactive Map: Russia's Invasion of Ukraine:
<https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375> (ISW u.å.).

fylker. Mange anlegg er truffet flere ganger, og noen er totalt ødelagte (HRMMU 2024, s. 2-3).

I september og oktober 2024 økte antall droneangrep kraftig. For første gang siden starten av fullskalainvasjonen gjennomførte Russland i september droneangrep mot byer over hele Ukraina hver dag hele måneden, med om lag 1330 droner. Samtidig var antallet missiler halvert sammenlignet med august. I oktober økte intensiteten på angrepene ytterligere, til rundt 2000 droner. For mer informasjon om effektene av angrepene på sivilbefolkningen, se kapittel 4.

Ukrainas evne til å skyte ned innkommende droner og missiler har variert, og i perioder vært betydelig redusert, som følge av mangel på ammunisjon til luftvern og økende bruk av ballistiske missiler fra russisk side (McDonald m. fl., som sitert i Kyiv Post 2024). I oktober 2024 ble omkring 1200 av totalt 2000 droner avskåret (Khalilova 2024).

Angrepene i vest og sentrale deler av landet skjer sjeldnere enn i øst. Kartet fra ACLED viser luft- og droneangrep i perioden 1. januar 2023–8. november 2024.

Kilde: ACLED u.å.

Angrepene har medført sivile ofre, enten som følge av direkte treff, eller fordi rester av nedskutte droner og missiler fører til skader. Luftangrep inntreffer ofte flere ganger i uka, til tider daglig, og antall sivile ofre varierer. I en rapport som dekker perioden fra 1. juni til 31. august 2024, skriver OHCHR at antallet sivile ofre var 45 prosent høyere enn foregående tremåneders-periode.

Juli 2024 var den dødeligste måneden for sivile siden oktober 2022. Økningen i antall ofre skyldtes et storskala luftangrep mot flere fylker i Ukraina, deriblant på Kyiv 8. juli (OHCHR 2024a, s. 15, 17-19). I perioden fra 22. mars til 31. august 2024 ble minst 18 sivile drept og minst 84 såret i angrep mot energiinfrastruktur.

Ofrene befant seg i umiddelbar nærhet til angrepene. Ni av dem var sivile arbeidere ved kraftverk (HRMMU 2024, s. 4).

2.2.4 **Luftangrepssirener fra februar 2022 til november 2024**

Luftangrepssirener går til stadighet over hele landet, som oftest på natten. Det interaktive kartet Air Raid Alert Map of Ukraine gir blant annet oversikt over antall luftangrepssirener i de ulike fylkene (Alerts in Ukraine u.å.).

Luftangrepssirener aktiveres som svar på ulike potensielle trusler: registrert missiloppskyting, jagerfly som tar av fra russisk eller belarussisk territorium, droneaktivitet eller angrep i grenseregioner. Varsler kan utløses selv om det ikke er en bekreftet trussel. For eksempel kan jagerflyavganger i nabolandene utløse landsomfattende varsler som en forholdsregel, siden flyene potensielt kan bære missiler som kan nå Ukraina svært raskt. Ved sirene, og i sirenens tidsperiode, anbefales sivilbefolkningen å søke tilflukt i trygge rom.

Nedenfor følger en oversikt over luftangrepssirener i de åtte fylkene fra 24. februar 2022 til 22. november 2024. Tabellen, basert på tall fra Alerts in Ukraine (u.å), viser hvor mange ganger luftangrepssirenen har gått og hva dette har tilsvart i tid, avhengig av hvor mange ganger alarmen har gått og hvor lenge sirenen har vart.

Diagram 2: Antall luftangrepssirener i de ulike fylkene

Fylke	Antall luftangrepssirener	Tilsvarende varighet i tid
Poltava	3186	138 dager og 21 timer
Kirovohrad	2615	111 dager og 20 timer
Cherkasy	1922	96 dager og 9 timer
Kyiv fylke	1424	83 dager og 11 timer
Vinnytsia	1262	64 dager og 15 timer
Zhytomyr	1202	66 dager og 15 timer
Khelmenytsky	869	46 dager og 20 timer
Chernivtsi	630	31 dager og 8 timer

Kilde: Alerts in Ukraine (u.å.)

Som oversikten viser, har luftalarmen gått oftest i Poltava, etterfulgt av Kirovohrad og Cherkasy. I Poltava har alarmen gått omtrent tre ganger oftere enn i fylkene Vinnytsia og Zhytomyr, og rundt fire ganger oftere enn i Khelmenytsky og Chernivtsi. Det er rimelig å anta at dette skyldes at Poltava ligger betydelig nærmere frontlinjen enn Vinnytsia, Zhytomyr, Khelmenytsky og Chernivtsi.

3 Omfanget av sikkerhetshendelser og sivile ofre

ACLED samler informasjon om sikkerhetshendelser og drepte som følge av krigen, fra blant annet det ukrainske forsvaret, media, organisasjoner og forskningsmiljøer. Informasjonen samles i en åpent tilgjengelig database som oppdateres kontinuerlig. Databasen beskriver type sikkerhetshendelser, hvor de fant sted, involverte aktører og antallet drepte.⁵ Selv om ACLED oppgir eksakte tall, og vi gjengir disse, må de vurderes kritisk.⁶

Mange ulike kilder rapporterer om sikkerhetshendelser i de myndighetskontrollerte områdene, og ACLED baserer seg i stor grad på disse kildene. En annen pålitelig kilde, Alerts in Ukraine (u.å.), opererer med høyere antall sikkerhetshendelser i de fleste fylkene. ACLEDs tall må derfor regnes som et konservativt anslag, og det faktiske antallet kan være høyere. Av den grunn gjengir vi også Alerts in Ukraine sine tall over sikkerhetshendelser.⁷

ACLED verifiserer ikke rapporter om drepte. Tall på drepte justeres hvis det kommer nye eller bedre rapporter. Da Alerts in Ukraine rapporterer om flere sikkerhetshendelser, er det rimelig å anta at det også er flere sivile ofre enn ACLED har registrert. Dertil kommer at tall på ofre ofte er usikre i høyintensitetskonflikter, som i Ukraina.

ACLED har ingen registrerte sikkerhetshendelser i Chernivtsi. Landinfo har derfor gjort søk i åpne kilder, hovedsakelig ukrainske nyhetskilder, og talt antall rapporterte sikkerhetshendelser og sivile ofre i fylket.

3.1 Type sikkerhetshendelser

De aller fleste sikkerhetshendelsene er kategorisert som eksplosjoner/fjernvold, og omfatter russiske luftangrep med langtrekkende høypresisjonsdroner og/eller missiler. Noen få hendelser omfatter ulykker med såkalte udetonerte eksplosiver, som miner som har blitt liggende på bakken, eller håndgranater funnet av sivile.

Tallene fra ACLED i diagrammet under viser at drone- og missilangrep har forekommet hyppigst i Poltava (74 tilfeller), Khelmenytsky (63 tilfeller) og Kirovohrad

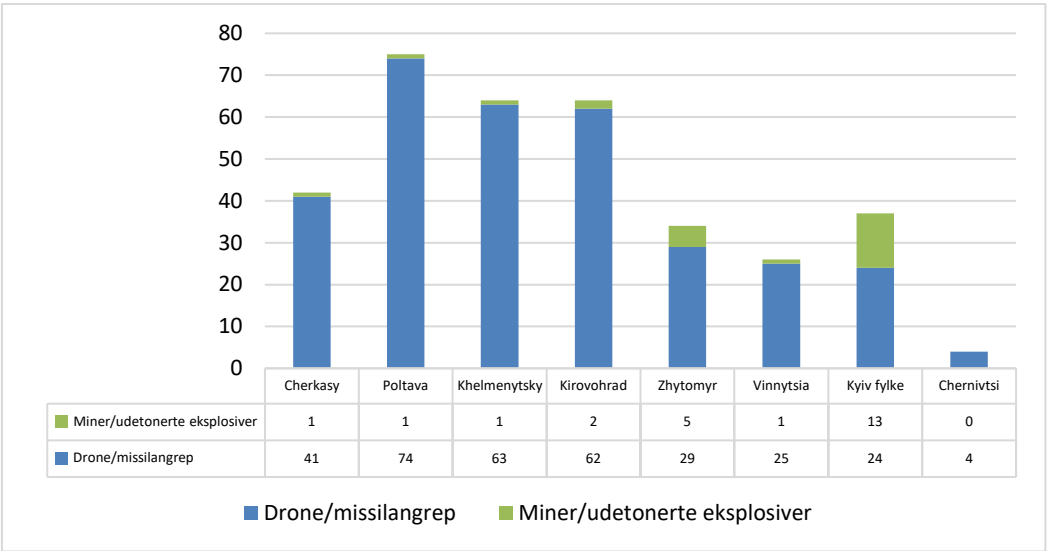
⁵ ACLED rapporterer ikke antall sårede. I beskrivelsen av sikkerhetshendelsene påpekes likevel antall sårede, og Landinfo har manuelt talt antall sårede i tilknytning til hver enkelt hendelse.

⁶ Tallene er hentet fra ACLEDs database for Ukraina (Ukraine Conflict Monitor) (ACLED u.å.). De inkluderer «Explosions/remote violence» og underkategorien «Shelling/artillery/missile attack» som følge av at det ikke foregår bakkekamper i disse fylkene, men angrep med tunge våpen. Vi har ekskludert andre irrelevante kategorier. Tallene og beskrivelsene av hendelser er gjennomgått og summert manuelt, slik at vi ikke kan se bort fra mindre summeringsfeil.

⁷ Air Alerts rapporterer daglig om antall eksplosjoner per fylke. Tall på eksplosjoner er basert på rapporteringer fra nyhetsmedier. Det fremgår ikke hvordan kilden definerer «eksplosjoner», men det er rimelig å anta at det dreier seg om trefninger og nedskyting av droner og/eller missiler. Tallene på eksplosjoner er gjennomgått og summert manuelt.

(62 tilfeller). I Chernivtsi er det kun registrert fire sikkerhetshendelser. Poltava ligger nærmere frontlinjen enn de øvrige fylkene, noe det er rimelig å anta at er årsaken til hyppigere angrep. Khelmenytsky ligger derimot betydelig lengre vest, og mange av angrepene har vært rettet mot byen Starokostiantyniv, med en viktig flybase der Ukrainas 7th Tactical Aviation Brigade, som russiske styrker har ønsket å eliminere, har holdt til (York 2023). Vi ser også at mange av angrepene i Kirovohrad er rettet mot byen Kropyvnytsky, der Kanatove flybase ligger.

Diagram 3: Type sikkerhetshendelser fordelt på fylker 1. januar 2023–7. november 2024

Kilde: ACLED u.å.

Alerts in Ukraine (u.å.) fører daglig oversikt over luftangrepssirener og antall eksplosjoner i alle ukrainske fylker. En manuell optelling av eksplosjoner i de åtte fylkene fra 1. januar 2023 til 31. oktober 2024 viser 164 eksplosjoner i Poltava, 164 i Khelmenytsky, 159 i Kyiv fylke, 69 i Kirovohrad, 51 i Vinnytsia, 50 i Cherkasy, 41 i Zhytomyr og én i Chernivtsi. I alle fylkene, unntatt Chernivtsi, er antallet sikkerhetshendelser høyere enn det ACLED har registrert – særlig i Poltava, Khelmenytsky og Kyiv fylke, der antallet er mer enn dobbelt så høyt. Dette viser at det er stor usikkerhet knyttet til tallene og hvordan disse rapporteres. Tallen visere likevel et mønster over hvor de fleste angrepene inntreffer.

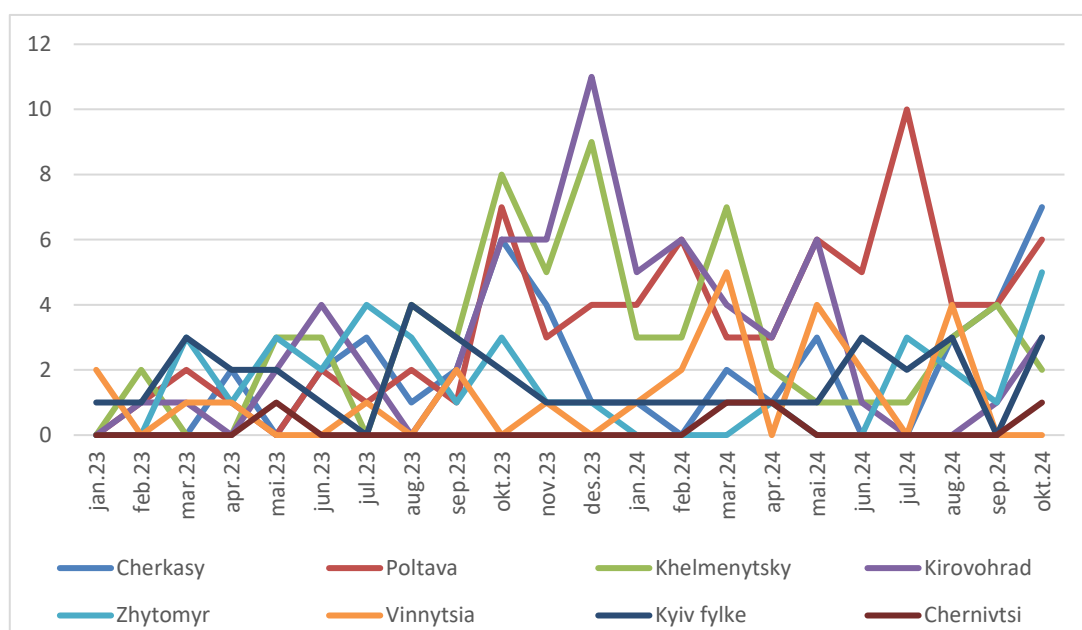
Et enkeltangrep omfatter ofte flere droner og missiler. En gjennomgang av informasjon fra ACLED knyttet til hendelser i alle fylkene, viser at droner og missiler gjennomgående skytes mot anlegg for energiinfrastruktur, men også mot militære installasjoner som flybaser, våpen- eller ammunisjonslagre samt olje- og bensindepoter. I mange tilfeller har dronene og missilene blitt skutt ned av luftvern, mens andre har truffet sine mål. Nedfall fra nedskutte luftvåpen har særlig forårsaket skader på sivil infrastruktur, spesielt på bolighus, men også på skoler, helseinstitusjoner og administrasjonsbygninger. Det oppstår ofte branner når nedfall treffer bygninger. Dette har skjedd i alle fylkene, unntatt i Chernivtsi, der det så langt Landinfo kan se, ikke har skjedd skader på sivil infrastruktur ved nedskyting av luftvåpen.

Antall hendelser med miner og udetonerte eksplosiver er høyest i Kyiv fylke (13 tilfeller), og har skjedd svært sjelden i de andre fylkene. Det er rimelig å anta at dette skyldes udetonerte eksplosiver fra de første månedene etter fullskala-invasjonen, da det foregikk regulære krigshandlinger og kamper i områdene utenfor Kyiv.

3.2 Tidsmessig fordeling av sikkerhetshendelser i fylkene

Omfanget av sikkerhetshendelser varierer også over tid.⁸ Diagrammet under er basert på registrerte hendelser fra ACLED.

Diagram 4: Tidsmessig fordeling av sikkerhetshendelser i fylkene

Kilde: ACLED u.å.

Diagram 4 viser at sikkerhetshendelser fordeler seg ujevnt over tid. Høsten og vinteren 2023/2024 var det langt flere luftangrep i flere fylker sammenlignet med perioden fra januar til august 2023, særlig i Kirovohrad, Khelmenytsky, Poltava og Cherkasy. Luftangrepene økte igjen rundt mars 2024, særlig i Khelmenytsky og Vinnytsia, for deretter å gå noe ned igjen mot sommeren, med unntak av Poltava, med en klar økning i luftangrep sommeren 2024. Høsten 2024 økte antallet luftangrep igjen i de aller fleste fylkene.

3.3 Sivile ofre fordelt på fylke

Russland retter som nevnt omfattende og systematiske angrep mot hele Ukraina, med kraftige høypresisjons luftvåpen som missiler og droner. Angrepene, som er koordinerte, rammer sivil infrastruktur, nødvendig for befolkningens liv og helse

⁸ November 2024 er ikke inkludert, da tallene kun foreligger per 7. november.

(HRMMU 2024, s. 5). I tillegg forårsaker droner og missiler som ikke skytes ned, samt nedfall, skader på sivile hus og bygninger, og sivile ofre.

Under er en oversikt over sivile ofre (drepte og sårede) i perioden 1. januar 2023 til 7. november 2024 basert på informasjon fra ACLEDs database. Vi har rangert fylkene i synkende rekkefølge etter antall sivile ofre. Som følge av at ACLED ikke rapporterer antall sårede, har Landinfo manuelt talt antall sårede i tilknytning til hver enkelt hendelse. Som påpekt i kapittel 3.1, har Alerts in Ukraine (u.å.) registrert et høyere antall sikkerhetshendelser, særlig i Poltava, Khelmenytsky og Kyiv fylke. Det er derfor rimelig å anta at det spesielt i disse fylkene er flere sivile ofre enn det som fremgår i tabellen under. I og med at det ikke er registrert noen hendelser om Chernivtsi i ACLEDs database, har vi basert tallene på åpne søk i ukrainske nyhetsmedier. Det må påpekes at tallene er indikative.

Diagram 5: Registrerte sikkerhetshendelser og sivile ofre 1. januar 2023–7. november 2024

Fylke	Sikkerhetshendelser ⁹	Drepte sivile	Sårede sivile
Poltava	75	67	385
Cherkasy	42	27	58
Khmelnytsky	64	5	68
Kyiv fylke	37	15	30
Kirovohrad	64	4	10
Zhytomyr	34	5	24
Vinnytsia	26	5	18
Chernivtsi ¹⁰	4	0	0

Kilde: ACLED u.å.

Diagram 5 viser at Poltava, Cherkasy, Khelmenytsky og Kyiv fylke skiller seg ut med flest sivile ofre, mens det er færre ofre i Kirovohrad, Zhytomyr og Vinnytsia. I Chernivtsi har vi ikke funnet rapporteringer om sivile ofre.

Det er ikke alltid sammenheng mellom antall luftangrep og antall sivile ofre. Kirovohrad har ifølge ACLED hatt 64 luftangrep, men langt færre ofre enn Khelmenytsky med omtrent like mange luftangrep. Mye avhenger av om luftvåpen treffer og hvor mange sivile som befinner seg der.

Poltava skiller seg ut med spesielt mange ofre. Dette skyldes trolig i hovedsak ett missilangrep (bestående av to missiler) mot et institutt for militær kommunikasjon 3. september 2024. Et sykehus og flere hus i nærheten ble også skadet. 58 personer ble drept og minst 328 såret. Det var både militære og sivile blant ofrene, men Landinfo kjenner ikke til den konkrete fordelingen, og har derfor valgt å registrere dette som sivile ofre (ACLED u.å.; Poltavshchyna 2024).

⁹ Omfatter både drone- og missilangrep og udetonerte eksplosiver.

¹⁰ Sikkerhetshendelser i Chernivtsi (TVA 2024; ACC News 2024; Pradid 2024; Promin.cv 2024a; Baibak 2024; New Voice of Ukraine 2024; Promin.cv 2024b; New Voice of Ukraine 2023; Hlushchenko 2023b, a).

I Khelmenytsky peker særlig to hendelser seg ut med mange sivile ofre: 13. mai 2023 ble en skole og et helsebygg samt bolighus skadet i et drone- og missil-angrep, med 30 sårede, og 25. oktober 2023 traff en drone boligbygninger, som forårsaket 16 sårede. I Cherkasy er det særlig tre hendelser med mange sivile ofre: 28. april 2023 traff et missil et boligkompleks, hvor 24 ble drept og 18 såret. 8. juni 2023 ble ti personer såret da et missil traff et industrikompleks og et bilvaskefirma, og 21. september 2023 ble 11 sivile såret da nedfall fra et missil traff et hotell og et marked (ACLEDD u.å.).

Det påpekes at det pågår kontinuerlige luftangrep mot alle fylkene, om enn i ulikt omfang.

3.4 Miner og udetonerte eksplosiver

Omkring 30 prosent av Ukrainas territorium er dekket av miner, først og fremst områdene i øst og nord, som har vært okkupert av russerne og gjenstand for de mest langvarige kamphandlingene. Mange miner ligger også igjen fra krigen øst i landet fra 2014 til 2022. Problemet er størst i fylkene Kharkiv, Kherson og Mykolaiv, der Ukraina har tatt tilbake kontrollen fra russiske styrker. Også Chernihiv, Donetsk, Kyiv, Sumy og Zaporizjzja er rammet, i motsetning til fylkene vest i landet, ifølge ACAPS (2024, s. 3).

Områder mot grensen til Belarus (Rivne fylke) er også belagt med miner, som har medført flere ulykker med sivile ofre (Ukrinform 2023; Hodunova 2024; COAR 2023). Det har også skjedd en rekke mineulykker og ulykker med udetonerte eksplosiver i sentrale deler, særlig i Kyiv fylke. Se kapittel 3.1 for mer informasjon.

4 Konsekvenser av angrep på energinfrastruktur for sivilbefolkningen

4.1.1 Effekten av luftangrep på energisituasjonen

Før fullskalainvasjonen produserte Ukraina 44,1 gigawatt elektrisitet.¹¹ Strømforbruk før 2022 krevde rundt 26 gigawatt elektrisitet pr. vinter, resten ble eksportert. Okkupasjonen av ukrainsk territorium reduserte Ukrainas kapasitet til elektrisitetsproduksjon med 18 gigawatt, blant annet fordi russiske okkupasjonsmyndigheter tok kontroll over kjernekraftverket i Zaporizjzja (HRMMU 2024, s. 2).¹²

¹¹ Elektrisiteten ble produsert gjennom kjerne-, varme- og vannkraftverk og fornybare kilder (HRMMU 2024, s. 2).

¹² Kjernekraftverket stod for rundt 20 prosent av strømbehovet i Ukraina (HRMMU 2024, s. 2).

Per april 2023 hadde Ukraina mistet nesten halvparten av sin tilgjengelige kraftproduksjon på grunn av okkupasjon og ødeleggelser. Vinteren 2023/2024 var produksjon av elektrisitet nede på 17,8 gigawatt timen, samtidig som maksforbruket lå på 18,5 gigawatt timen. Underskuddet ble dekket av strørimpport (HRMMU 2024, s. 2).

Siden mars 2024 har luftangrepene ytterligere redusert Ukrainas kapasitet til kraftproduksjon. Energikapasitet på rundt ni gigawatt ble ødelagt i perioden fra 22. mars til 31. august, tilsvarende halvparten av energibehovet i perioden med høyest forbruk vinteren 2023/2024. De omfattende angrepene på energiinfrastruktur samt tiden det tar å reparere ødeleggelsene, vil mest sannsynlig medføre et betydelig energiunderskudd vinteren 2024/2025 (HRMMU 2024, s. 5).

4.1.2 Humanitære konsekvenser av skader på energiinfrastruktur

Store skader på energianlegg påvirker befolkningen på ulike måter. Vann og oppvarming avhenger av elektrisitet. Det samme gjelder kloakksystem. Utdanning avhenger av elektrisitet, særlig ettersom mange barn og studenter fortsatt følger nettundervisning. Det har blitt innført perioder på døgnet med langvarige organiserte strømbrudd på opptil tolv timer, som følge av stort strømunderskudd, inkludert i Kyiv. Eldre og funksjonsnedsatte rammes hardest, blant annet fordi heiser i boligblokker blir satt ut i perioder med strømstans (OHCHR/HRMMU, møte i Kyiv september 2024).

Byer rammes hardere enn landsbyer, som følge av større konsentrasjon av høyhus og sentralisert oppvarming. OHCHR påpeker at lengre perioder med strømbrudd over flere dager, vil medføre at sykehus, vann- og sanitærsystemer begynner å svikte, at sentralvarmesystemer potensielt begynner å fryse i løpet av vinteren og rør sprekke. Dette avhenger av hvor intensivt det russiske forsvaret angriper anlegg for energiinfrastruktur og hvor kald den kommende vinteren blir (OHCHR/HRMMU, møte i Kyiv september 2024).

De hyppige luftangrepssirenene forårsaker frykt og søvnmangel, som trekkes frem som belastende over tid. Kilder Landinfo intervjuet på reisen til Kyiv i september 2024, påpekte at innbyggerne er slitne. Tre–fire timers søvn om natten er vanlig i de mest intense periodene med luftangrep, og arbeidsgivere merker en stadig forverring i ansattes mentale helse. Terskelen for å oppsøke tilfluktsrom, eller gå rom-i-rom (rom som ikke har yttervegg eller vinduer), har sunket, som følge av at sirenene går til stadighet. Tilfluktsrom ligger også ofte et stykke unna (Khalilova 2024). Dette har medført at sivile har blitt drept eller såret når droner og missiler ikke blir skutt ned av luftvern.

Angrepene har ført til ytterligere forflytning av mennesker internt og ut av Ukraina (HRMMU 2024, s. 9). Intern forflytning skjer ofte ved at folk flytter fra byer til landsbygda, der det er sikrere tilgang til oppvarming, ifølge IOM (møte,

september 2024). Samtidig var det en økning i personer som reiste ut av Ukraina våren og sommeren 2024, grunnet mangel på elektrisitet, vann og oppvarming. I juli oppga rundt halvparten av de som forlot landet, at de reiste av energirelaterte årsaker. Etter bekymringer for sikkerhetssituasjonen, var energisituasjonen den vanligste årsaken til at folk forlot landet sommeren 2024 (HRMMU 2024, s. 9).

5 Internt fordrevne og returbefolkning

I det følgende presenteres noen hovedtrekk ved den internt fordrevne befolkningen i Ukraina. Vi beskriver også generelle utfordringer som de fordrevne står overfor, som tilgang på bolig, arbeid, skole og offentlige tjenester. Disse overordnede utfordringene gjelder for den fordrevne befolkningen i sin helhet, uavhengig av vertsfylke.

Det kan likevel være ulikheter i tilgang til bolig, arbeidsmarked og tjenestetilbud, som avhenger av lokale forhold og geografi (variasjoner relatert til om man bosetter seg i by eller landsbygd). Blant de internt fordrevne er det også økonomiske og ressursmessige variasjoner, som gir utslag i hvordan man klarer å opprettholde et livsgrunnlag etter forflytning. Forhold som gjør seg gjeldende i de særskilte fylkene, utover det som er allmenn tendens, beskrives i notatets siste del.

IOM nyeste anslag ble publisert i oktober 2024. De viser en liten nedgang i antallet internt fordrevne i landet – fra rundt 3,7 millioner de facto fordrevne i august 2024, til litt over 3,5 millioner i oktober 2024 (IOM 2024l, s. 1).

Den første bølgen av internt fordrevne kom i mars 2014, i forkant av folkeavstemningen om hvorvidt Krym skulle bli en del av den russiske føderasjonen. En langt større bølge fulgte våren og forsommeren 2014, forårsaket av krigshandlinger i fylkene Donetsk og Luhansk, helt øst i landet. Russlands fullskala-invasjon i februar 2022 satte i gang den tredje bølgen. Antallet registrerte internt fordrevne på rundt 1,4 millioner i 2020 (IOM 2020), steg til 6,9 millioner i 2022 (IOM 2022, s. 1).

Dagens antall estimeres altså til litt over 3,5 millioner, hvorav litt under en tredjedel kommer fra Donetsk. I tillegg har en stor andel returnert etter opphold utenfor eller innad i landet. Den såkalte returbefolkningen, altså personer som har returnert til opphavssted etter en periode som fordrevet, teller i dag nesten 4,3 millioner (IOM 2024l, s. 1). Av dem som har returnert fra utlandet, lever like under 350 000 personer fortsatt som internt fordrevne (IOM 2024l, s. 4).

De største vertsfylkene for fordrevne er de østlige fylkene Kharkiv og Dnipropetrovsk, der om lag en fjerdedel har søkt tilflukt. Mange fordrevne, for eksempel i Kharkiv, er fordrevet innad i eget hjemfylke – såkalt intraoblast

fordrivelse. Litt over én million av de registrerte fordrevne bor ved frontlinjen (IOM 2024l, s. 2-3).

Etter Kharkiv og Dnipropetrovsk, er henholdsvis Kyiv by og Kyiv fylke de største vertsfylkene. Per oktober 2024 anslås at til sammen 680 000 fordrevne har bosatt seg her (IOM 2024l, s. 2).

De øvrige fylkene omfattet av notatet, huser en mindre, men fortsatt betydelig andel, internt fordrevne. De siste anslagene viser at det er om lag 170 000 registrerte fordrevne i Poltava, 106 000 i Vinnytsia, 122 000 i Cherkasy, 83 000 i Kirovohrad, 83 000 i Khmelnytsky, 55 000 i Zhytomyr og 54 000 i Chernivtsi (IOM 2024l, s. 2). Det er sannsynlig at tallet er høyere, siden mange ikke registrerer sin status som fordrevet.

6 Humanitære forhold

6.1 Tilgang til bolig

En stor andel internt fordrevne (45 prosent) befinner seg i de større byene, mens omtrent en fjerdedel har bosatt seg i mindre byer eller tettsteder. Den øvrige andelen bor i utkantstrøk av byene eller på landsbygda (IOM 2024l, s. 6).

6.1.1 Internt fordrevne på det private leiemarkedet

Det store flertallet leier bolig eller bor hos venner og familie. I den første perioden etter fullskalainvasjonen fikk mange gratis husly hos bekjente. IOM anslo i møte med Landinfo (Kyiv, september 2024) at omtrent 30 prosent bodde uten å betale leie den første tiden. Det ble også åpnet for gratis opphold i en del skolebygg. Denne ordningen er nå avviklet, og skolebygg stengte for slik losji høsten 2024.

Tilstrømningen av internt fordrevne har medført et sterkt press på boligmarkedet, og leiemarkedet har stadig blitt dyrere. Siden februar 2022 har leiepriser økt betydelig, med de høyeste prisstigningene på nesten 45 prosent i Kyiv by og fylke, og i de vestlige fylkene (Fact News 2024; se også IOM 2024m, s. 5, for informasjon om leiekostnader). Representanter fra en internasjonal organisasjon i Ukraina (møte i Kyiv, september 2024) understrekte at de så en klar tendens til at flere og flere ikke lenger har råd til leie- og levekostnader. Det samme fremgår av andre kilders rapportering (se blant annet også IOM 2024l).

Leiemarkedet er i stor grad uregulert, og omtrent halvparten av internt fordrevne opplyser at de ikke har leiekontrakter. Det fører igjen til at myndigheter og flere organisasjoner etter regelverket ikke kan gi boligstøtte (møte med internasjonal

organisasjon, Kyiv september 2024). Videre fører mangel på kontrakter til frykt for utkastelser, etter hvert et bredt omtalt tema. IOM har jevnlig undersøkelser blant fordrevne, og i nyere undersøkelsene i flere av fylkene omfattet i dette notatet, oppgir over 20 prosent at de har opplevd utkastelse siden begynnelsen av fullskalainvasjonen. Antall utkastelser i Kyiv fylke er lavere, på rundt 12 prosent (IOM 2024m, s. 5). Både IOM og den internasjonale organisasjonen (møter i Kyiv, september 2024) påpeker at uavhengig av det reelle antallet, er den generelle engstelsen for utkastelse høy.

Omtrent en fjerdedel av de internt fordrevne som leier bolig, oppgir at boligforholdene ikke er adekvate (tilsvarende tall for den ikke-fordrevne befolkningen er omtrent fem prosent) (IOM 2024l, s. 7). IOM kommenterer videre at «[...] results point to the greater challenges IDPs continue to face in accessing affordable, safe and secure housing, likely an even more pressing concern as winter approaches».

Det ustabile og dyre boligmarkedet, samt vansker med å finne arbeid, er blant de fremste faktorene som vanskeliggjør tilværelsen som internt fordrevet.

6.1.2 Kollektivsentre for internt fordrevne

Lokale myndigheter har siden 2022 omdisponert boligmasse for å tilrettelegge for midlertidige sheltere og kollektivsentre, og både helsefasiliteter, skolebygninger og andre bygg tiltenkt andre formål, er tatt i bruk. Per juni 2024 var anslagsvis 90 000 internt fordrevne – altså kun noen få prosent – bosatt i kollektivsentre. På landsbasis finnes rundt 2000 slike sentre, de fleste etablert i sentrale eller vestlige deler av landet. Det er i stor grad eldre og andre sårbare grupper som er bosatt i sentrene (Global Protection Cluster 2024).¹³

Sentrene var ment som midlertidige tilbud under massefordrivelser i starten av 2022, frem til mer egnede og langvarige boløsninger kunne komme på plass. Mange av beboerne har verken økonomi eller helse til å finne bolig på det private leiemarkedet. Ifølge Amnesty International er leie på det private boligmarkedet «simply not an option» for den eldre generasjonen – særskilt for dem uten økonomisk støtte fra familie. Den svært lave pensjonen mange lever på, strekker ikke til. De fleste kommer fra risikoutsatte områder, og kan heller ikke returnere på grunn av pågående krigføring, eller fordi hjemmene deres er ødelagt (Global Protection Cluster 2024, s. 9; samtaler med beboere på kollektivsenter utenfor Kyiv by i september 2024; Amnesty International 2023, s. 9).

IOM rapporterer regelmessig om forholdene ved sentrene. I en nylig studie av nesten 500 kollektivsentre, blant annet i flere av fylkene omtalt i notatet, fremgår

¹³ For en oversikt over sentrenes plassering, se Global Camp Coordination and Camp Management sitt kart over aktive kollektivsentre per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024).

blant annet at en fjerdedel av sentrene ikke er tilkoblet sentrale avløpssystemer, mens omtrent 30 prosent har utilstrekkelig tilgang på strøm. Videre opplyses det om manglende tilrettelegging for uføre, mangel på tilfluktsrom og vansker med tilgang til medisiner og medisinsk hjelp. Det rapporteres gjennomgående om for få oppholdsrom for barn og unge, plassproblematikk og dårlig tilrettelagt boligmasse (IOM 2024b, s. 1-3).

I kapittel 9 finnes utfyllende informasjon om særskilte forhold ved sentrene i dette notatets fylker.

6.2 Husholdsøkonomi og tilgang til arbeid

Det ukrainske arbeidsmarkedet har siden fullskalainvasjonen vært preget av nedgang i sysselsetting (blant annet forårsaket av migrasjon, militær mobilisering og krigsrelaterte endringer i sysselsettingsmønstre):

Total losses in the livelihoods and social protection sector are estimated at US\$60.8 billion, with the largest share of losses stemming from the permanent loss of jobs and workers and only 44% of individuals who were employed before the invasion working at their regular workplaces (Global Protection Cluster 2024).

På landsbasis anslås det at drøyt femten prosent var arbeidsledige i oktober 2024 (Centre for Economic Strategy 2024). Krigen har ført til betydelig lavere husholdningsinntekter over hele landet. Arbeidsledigheten – ifølge IOM over 20 prosent – og inntektstapet er større blant de internt fordrevne enn de ikke-fordrevne. Nesten 70 prosent av internt fordrevne oppgir samlet inntekt på eller under eksistensminimumet, per juli 2024 UAH 7065 (NOK 1891). En fjerdedel opplyser at husholdningsbudsjettet er halvert siden begynnelsen av fullskala-invasjonen (IOM 2024c, s. 2; 2024i, s. 24).

Undersøkelser utført av IOM i april 2024, viste at 45 prosent av fordrevne var sysselsatte, ytterligere syv prosent selvstendig næringsdrivende. Internt fordrevne oppgir blant annet mangel på jobbmuligheter på nytt bosted og misforhold mellom kvalifikasjoner og etterspørsel på arbeidsmarkedet som årsaker til arbeidsledighet. Om lag ti prosent er enslige forsørgere, og oppgir at mangel på barnepass forhindrer dem fra yrkesaktivitet (IOM 2024c, s. 1, 3). Nær halvparten av internt fordrevne rapporterer om motvilje blant arbeidsgivere til å ansette dem, i hovedsak grunnet usikkerhet på om de vil bli værende eller returnere til opphavssted (IOM 2024c, s. 4).

Omtrent en tredjedel av internt fordrevne oppgir at vanlig lønn er deres hovedinntektskilde, mens omtrent en femtedel opplyser at den primære inntektskilden er månedlig IDP-støtte (les mer om støtten i kapittel 7.1) (IOM 2024c, s. 1).

6.3 Skoletilgang for barn

Krigen i Ukraina har ødelagt skoler og barnehager over hele landet. Siden februar 2022 anslås at mer enn ti prosent av landets utdanningsfasiliteter har blitt skadet eller ødelagt. Barn og unge, fra laveste til høyeste utdanningstrinn, mangler fasiliteter, og mottar ofte undervisning i tilfluktsrom. Digital undervisning er utbredt der forholdene ikke legger til rette for annet (WB et al. 2024, s. 87-89).

UNICEF anslår (møte i Kyiv, september 2024) at nesten halvparten av landets elever kun får digital undervisning. Over 300 000 av disse har ikke tilgang til egen datamaskin eller tilsvarende hjelpemiddel (Ministry of Education and Science 2024, s. 4). Kontinuerlige strømbrydd fører til at digital undervisning stadig blir avbrutt, eller ikke kan gjennomføres. Mangel på elektrisitet og internett-forbindelse er en utfordring for både lærere og elever.

Utdanningsinstitusjoner i vertsfylker har måttet håndtere en stor elevøkning, parallelt med en betydelig nedgang i personell – mange lærere har siden 2022 forlatt Ukraina (ca. 11 000) eller selv blitt fordrevet (over 40 000). I 2023 ble det anslått at 225 000 barn i skolealder var internt fordrevne (Ministry of Education and Science 2024, s. 3). En rapport fra det ukrainske utdanningsdepartementet beskriver utfordringene i vertsfylker:

Many communities that host internally displaced persons are coupled with double or triple workloads and new roles, due to the low capacity of local schools. Many schools organize several shifts per day, which shorten the duration of lessons and puts additional workload on teachers. Households often move from place to place, due to failing to find job opportunities or simply lack of accommodation. Most of those displaced are women and children (Ministry of Education and Science 2024, s. 3).

Jo lenger et vertsfylke ligger fra frontlinjen, desto mer sannsynlig er det at barn kan delta i ordinær klasseromsundervisning. Dette gjelder blant annet flere fylker omtalt i dette notatet (Save the Children Ukraine 2024, s. 21).

Fordrevne familier møter ofte særskilte utfordringer med skoletilgang. Mange mangler dokumentasjon eller har vansker med tilgang på dokumentasjon, og en del melder om språkproblematikk (russisktalende i ukrainskspråklige skoler) og integrasjonsvansker (Save the Children Ukraine 2024, s. 29).

6.4 Tilgang til helsetjenester

De fleste helsetjenester dekkes av staten, unntatt behandling som ikke anses som alvorlig og som ikke dekkes av henvisningsordningen, og enkelte andre mindre behandlinger. Primærhelsetjeneste, palliativ omsorg og akuttbehandling er hel-finansiert. Parlamentet vedtar hvert år et Medical Guarantee Programme (MGP).

MGP fastslår hva staten skal dekke av behandling, og kan variere fra år til år (EUAA 2021, s. 24-25).

Alle ukrainske borgere, også borgere som returnerer til Ukraina fra utlandet, dekkes av helseforsikringsordningen (National Health Service of Ukraine/NHSU). Utenlandske borgere med lovlig opphold, samt asylsøkere, dekkes også. Internt fordrevne har tilgang til helsetjenester på lik linje med fastboende, da det ikke er begrensninger på hvilke helseinstitusjoner man benytter (EUAA 2021, s. 26).

Den pågående invasjonen fortsetter å utøve et stort press på alle områder av det offentlige livet. Per juli 2024 hadde 1865 helseinstitusjoner blitt rammet i angrep. Til tross for de store negative effektene av krigen, er landets helsesystem fortsatt operativt, og tilgangen til helsetjenester anses som god (WHO 2024, abstract og s.1). I den årlige rapporten fra den anerkjente Bertelsmann Stiftung stadfestes at:

The health care system remains operational, continuing to provide all usual services. The system reform launched several years ago has continued (Bertelsmann Stiftung 2024, s. 8).

Verdens helseorganisasjon (WHO) (2024) har i flere runder fra 2022 til 2024, foretatt undersøkelser om tilgang til helsetjenester, blant fastboende og internt fordrevne (i alle fylker unntatt Krym og Luhansk). Funnene viser at fordrevne har større utfordringer med tilgang til helsetjenester og medisiner enn ikke-fordrevne. Mange fordrevne mangler kunnskap om lokale helsetjenester, og har samtidig høyere forekomst av udekkede medisinske behov (WHO 2024, s. 2, 7).

Undersøkelser utført av WHO, viste at 13 prosent av de internt fordrevne ikke kjente til fastlegekontoret sitt og at 11 prosent ikke hadde tilgang til fastlege. En fjerdedel av de fordrevne som hadde flyttet de siste tre månedene, manglet tilgang til helsetjenester. Undersøkelsen viste også lavere tilgang til helsetjenester i fylkene nær frontlinjen, hvor det bor mange internt fordrevne. Hovedutfordringer er kostnader til helsetjenester, begrenset kjennskap til støtteordninger og vansker med å tilpasse seg nytt sted (for nyankomne) (WHO 2024, s. iii, 10, 42).

7 Offentlige tjenester og sivil infrastruktur

Offentlige myndigheter har vist kapasitet og evne til å levere grunnleggende tjenester til befolkningen siden februar 2022:

Despite the full-scale war, Ukraine's public administration has remained functional at all administrative levels on all territories under the control of the Ukrainian government (Bertelsmann Stiftung 2024, s. 8).

Landets kommuner har stått sentralt i dette arbeidet:

[...] municipalities acting as a pillar of state resilience in mobilising bottom-up support, resetting basic social services, helping organise voluntary territorial defence and receiving large numbers of internally displaced persons (EU Commission 2023, s. 4, 13).

Lokale myndigheter, lokale og internasjonale organisasjoner, NGO-er og frivillige har sammen bidratt med humanitær hjelp. Internt fordrevne, ofte med høy andel sårbare, er en gruppe med stort behov for bistand. Økningen i etterspørsel etter offentlige tjenester i vertsfylker – fra helsetjenester, boligassistanse, informasjon og tilgang til dokumentasjon – skyldes i stor grad tilstrømningen av internt fordrevne (internasjonal organisasjon, møte i Kyiv, september 2024).

I mange fylker er det etablert «humanitarian headquarters» som koordinerer og tilbyr humanitær hjelp til dem som trenger det. Humanitære tiltak omfatter blant annet distribusjon av mat og andre behovsartikler, informasjonsformidling, retts-hjelp og økonomisk bistand samt boligbistand.

Nylige undersøkelser i flere av fylkene omfattet i dette notatet viser at internt fordrevne hushold gjennomgående rapporterer om flere behov enn ikke-fordrevne. Blant fordrevne i Kyiv fylke, for eksempel, oppgir over halvparten at de er avhengige av humanitær bistand for å møte grunnleggende behov. Tilsvarende tall for den hjemmehørende befolkningen er under ti prosent. De samme funnene fremkommer blant annet i Poltava, Cherkasy og Vinnytsia (IOM 2024i, s. 2, 23, 35; 2024j, s. 2, 44).

7.1 Stønadsordninger¹⁴

Dårlig økonomi er en av de mest utbredte utfordringene blant både ikke-fordrevne og internt fordrevne. Offentlige ytelser i form av pensjon og trygd er for mange ikke tilstrekkelig, særskilt for arbeidsledige. Over halvparten av internt fordrevne rapporterer behov for ytterligere kontantstønad, boligstønad eller sosialhjelp (se blant annet IOM 2024c, s. 3).

Registrerte internt fordrevne kan motta boligstøtte (direkte fra det statlige budsjettet). Personer med nedsatt funksjonsevne og barn under 18 år mottar 3000 UAH (875 NOK) månedlig, mens voksne får 2000 UAH (583 NOK) per person. Kilder påpeker at støtten ikke er tilstrekkelig til å dekke vesentlige behov (WB et al. 2024, s. 61). Man kan søke om støtte gjennom Dija (se kapittel 7.2) eller hos lokale myndigheter (eDopomoga u.å.).

Nye kriterier for berettigelse til IDP-støtte innført i mars 2024, tar utgangspunkt i inntektsnivå og sysselsettingsstatus. I utgangspunktet ble ti sårbare grupper

¹⁴ I artikkelen *Electricity, water, gas and minimum wage: how prices and payments will change in 2024* (Visit Ukraine Today 2024a) oppgis blant annet satser for pensjon, minstelønn, barnetrygd og ulike andre offentlige ytelser.

inkludert i dem som automatisk fortsetter å motta støtten. Etter påvirkningsarbeid fra det humanitære samfunnet, ble det vedtatt atter nye endringer til loven, og fem sårbare grupper ble lagt til, inkludert internt fordrevne i før-pensjonsalder og voksne med alvorlige helselidelser. Noen av gruppene fikk automatisk forlenget støtteberettigelsen, mens andre ble bedt om å søke på nytt for å bekrefte berettigelse (IOM 2024d).¹⁵

7.1.1 Humanitær bistand fra det internasjonale samfunn

Utover den begrensede pengestøtten internt fordrevne mottar fra myndighetene (i tillegg til sedvanlige pensjonsutbetalinger, sosialstønader etc.), har det vært betydelige overføringer fra det internasjonale samfunnet til sivilbefolkningen. Mange koordineringsmekanismer er etablert, som Ukraine Cash Working Group¹⁶ og Multi-Donor Coordination Platform for Ukraine (les mer om ulike koordinerte tiltak i blant annet WB et al. 2024, s. 24-28; Rudnicki et al. 2023).

Mer enn 600 humanitære organisasjoner jobber i Ukraina per november 2024 (OCHA 2024a, s. 6). UNICEF, UNHCR, Verdens matvareprogram (WFP) og IOM er blant de mange organisasjonene som, i samarbeid med ukrainske myndigheter, deltar i bistandsarbeidet. Nødhjelp og humanitær assistanse retter seg både mot internt fordrevne og andre sårbare grupper. Mye av bistanden gis i form av kontantstøtte, mat og medisiner (OCHA 2024b; Rudnicki et al. 2023).

7.2 Digital tilgang til offentlige tjenester og stønadsordninger

Ukrainere har de siste få årene i økende grad kunnet benytte seg av elektroniske tjenester, for tilgang på offentlige stønader og digitale dokumenter. Digitale løsninger omfatter blant annet Dija (se nedenfor) og pensjonsfondets digitale plattform. Disse tjenestene erstatter tidligere, mer byråkratiske søknadsprosedyrer og behov for fysisk oppmøte ved offentlige kontorer i inn- og utland (WB et al. 2024, s. 100; Landinfo 2024, kapittel 8). Nær 21 millioner ukrainere benytter seg av digitale tjenesteløsninger (UNDP 2024, s. 4).

Gjennom Dija, i bruk siden 2020, kan man søke om blant annet stønad ved fødsel og adopsjon, ytelser som dekker ulike helsetilstander og funksjonsnedsettelse, ytelser til enslige foreldre og stønadsordninger for internt fordrevne. Man kan også registrere seg som internt fordrevet gjennom Dija. Det legges kontinuerlig til nye e-tjenester i applikasjonen, for å gi befolkningen enklere tilgang til tjenester i

¹⁵ For mer om IDP-støtten og berettigede grupper, se oversikten i *Useful information for IDPs: a guide for displaced persons* (Visit Ukraine Today 2024c) og IOMs nylige rapport *IDP Allowance Update: The Impact of the March 2024 Law Amendment on Ukraine's Internally Displaced Population* (IOM 2024d).

¹⁶ Ukraine Cash Working Group (CWG) ble introdusert i 2014 og fullt etablert i 2016. Arbeidsgruppen ledes av ACTED og OCHA, og fokuserer på koordinering av kontantstøtte (Multi-Purpose Cash Assistance) som del av den humanitære bistanden (OCHA 2022).

unntakstilstanden landet er i. Tjenesten er beskrevet i Landinfos notat om ukrainske ID-dokumenter (2024, kapittel 8).

8 Sårbarhet blant internt fordrevne

Omtrent 60 prosent av de internt fordrevne er kvinner. Nesten ti prosent er enslige forsørgere, med ett eller flere barn. Halvparten er i arbeidsfør alder, mens om lag en fjerdedel er over 60. Totalt anslås at det er 723 000 barn blant de fordrevne i Ukraina (IOM 2024l, s. 6).

Internt fordrevne regnes som en sårbar gruppe, ikke bare basert på de demografiske karakteristikkenes over. Andelen uføre blant fordrevne er høy (30 prosent), det samme er andelen med kroniske sykdommer (44 prosent) (IOM 2024l, s. 6). Mange har helseplager knyttet til opplevelsene ved flukt, mange har reist alene eller har måttet forlate familie. De har som oftest forlatt fast bolig og fast inntektsgrunnlag. Eldre, spesielt, har mistet muligheten til å spe på økonomien med egenproduserte varer fra hage eller tomt. For eldre uten annen inntekt, er den lave pensjonstrygden utilstrekkelig til å møte nødvendige behov.

Over halvparten av enslige forsørgere blant internt fordrevne oppgir utilstrekkelig tilgang til mat. Blant øvrige kategorier fordrevne, oppgir litt over 30 prosent at de mangler mat (IOM 2024, s. 8).

Svært mange har eid egen bolig før de ble fordrevet, og dermed ikke hatt leieutgifter. En ny tilværelse i andre vertsfylker innebærer å måtte leie eller betale for bolig, en utgift mange sliter med (IOM, møte i Kyiv, september 2024). Vansker med å komme inn på arbeidsmarked og å få tilgang til helsetjenester og andre offentlige ytelser i vertsfylker, rapporteres gjennomgående.

8.1 Langvarig fordrivelse har ført til ytterligere sårbarhet

Flere kilder Landinfo snakket med i Kyiv i september 2024, påpekte at vi nå begynner å se konsekvensene av langvarig fordrivelse – «protracted displacement». Mange har oppholdt seg langt fra hjemstedet siden fullskalainvasjonen startet, og mange har blitt ytterligere sårbare. Leiemarkedet blir stadig vanskeligere, arbeidsledigheten er markant høyere blant fordrevne enn øvrig befolkning, og mange fordrevne barn deltar ikke i vanlig skolegang, men mottar fortsatt kun undervisning i form av hjemmeskole/nettundervisning (møter med IOM, OHCHR og internasjonal organisasjon, Kyiv september 2024).

Mange har eller er i ferd med å bruke opp oppsparte midler – for å møte utgifter til leie, faste regninger og mat, ifølge IOM og andre kilder. I tillegg til en allerede

presset økonomisk situasjon, ble mange rammet av innstrammingen av IDP-støtten i mars 2024, hvor over én million fordrevne ble ekskludert fra ordningen. De som er definert som aller mest sårbare, mottar fortsatt støtte (Global Protection Cluster 2024; møte med internasjonal organisasjon i Kyiv, september 2024). (IDP-støtten er nærmere omtalt i kapittelet om stønadsordninger).

Ulike former for humanitær bistand blir derfor viktig for mange. Nesten halvparten av de som mottar IDP-støtte, oppgir at de i tillegg er avhengige av humanitær bistand i form av kontanter, mat, klær, husholdningsartikler etc. (IOM 2024l, s. 9). En internasjonal organisasjon påpekte i møte (Kyiv, september 2024) at behovene er så mye større i frontlinjeområder nå, at en del humanitære organisasjoner (av mangel på donormidler) ser seg nødt til å trekke seg ut av vestlige og sentrale områder for å konsentrere innsatsen i frontlinjefylker. Organisasjonen mente at dette vil kunne påvirke fordrevne i vestlige og sentrale fylker, som sannsynligvis vil få mindre tilgang til bistand i tiden fremover.

Dette omtales også av Global Protection Cluster (2024), som blant annet viser til en nedgang i humanitær bistand i vestlige og sentrale områder:

The protracted nature of displacement has been compounded by an increasing lack of financial means and shrinking availability of humanitarian assistance, particularly in West and Center, which may now also be exacerbated for some IDPs due to the cuts in the IDP allowance payments, creating a push factor to return.

IOM og en internasjonal organisasjon (møter i Kyiv, september 2024) påpeker samtidig at det kan være til dels store ulikheter i hvor langt pengestøtteordninger strekker – det er forskjell i utgiftsnivåer mellom distrikter, landsbygd og by.

Undersøkelser viser ellers at personer som har blitt fordrevet flere ganger, gjennomgående opplyser om dårligere tjenestetilgang og tilgang på mat og nødvendige varer:

This could reflect the impact of protracted displacement on IDPs' ability to meet their needs, an erosion of their resilience or capacity to cope, and / or higher levels of vulnerability among those who displaced early on during the full-scale invasion and have remained displaced since (IOM 2024l, s. 7).

8.2 «Negative mestringsstrategier» tas i økende grad i bruk

Kildene Landinfo møtte i Kyiv, var samstemte om at situasjonen for internt fordrevne blir vanskeligere og vanskeligere – og at manges levestandard er vesentlig forringet. Den langvarige og usikre tilværelsen som internt fordrevet, gjør at mange etter hvert tyr til «negative mestringsstrategier».

I IOMs undersøkelser svarer over halvparten av respondentene at de blant annet spiser mindre eller billigere enn før, begrenser bruk av strøm og andre oppvarmingskilder, og sparer inn på å ikke oppsøke eller benytte helsetjenester. I IOMs seneste undersøkelse oppga fjorten prosent av de internt fordrevne at de hadde unnlatt å betale faste utgifter, som strøm, lån og husleie, den siste måneden (nasjonalt er tallet fem prosent). Elleve prosent hadde flyttet til bolig av lavere standard for å klare grunnutgifter (nasjonalt én prosent) (IOM 2024l, s. 10).

Omtrent en fjerdedel oppgir å ha tydd til kriseløsninger, som å ta ulovlige eller høyrisiko jobber (det IOM betegner som «degrading income sources»), tigge/be om penger fra ukjente for å dekke behov, eller å selge eiendom eller annen gjenstående verdi (IOM 2024l, s. 10).

IOM (2024l, s. 10) uttaler i sin seneste rapport at

Nevertheless, this pattern may prove unsustainable over time. Once all available strategies are exhausted and coping capacities are eroded, IDPs may find it increasingly difficult to meet their needs without alternative solutions.

I møter med IOM og en internasjonal organisasjon i Kyiv (september 2024) ble det vist til at den pressede økonomiske situasjonen i vertsfylker, langvarigheten av fordrivelse og usikkerhet rundt eventuelt tap av egen bolig på hjemsted, fører til at en del vurderer å ta risikoen ved å reise hjem til utsatte områder. Organisasjonene ser en svak tendens mot at internt fordrevne reiser tilbake til hjemstedet, for å unngå å miste bolig eller verdier der, eller for å bosette seg nær familie, til tross for faren de eventuelt vil utsette seg for.

8.3 Forhold for eldre

Eldre blir ofte igjen i konfliktrammede områder på grunn av funksjonsnedsettelse eller sterk tilknytning til hjemmene sine. De regnes som en svært sårbar gruppe, både de som blir værende på hjemsted, men også de internt fordrevne.¹⁷

Før fullskalainvasjonen mottok omtrent 80 prosent av landets eldre pensjonsutbetalinger lavere enn fattigdomsgrensen beregnet av Ukrainas Ministry of Social Policy.¹⁸ Å leie bolig var derfor nærmest økonomisk uoverkommelig. Leiepriser har økt dramatisk siden februar 2022 (se kapittel 6.1 om tilgang til bolig).

Ukraina hadde mer enn ti millioner pensjonister i begynnelsen av 2024. Omtrent halvparten mottar månedlig pensjonsutbetaling lavere enn 4000 UAH (1167

¹⁷ IOM (se bl.a. IOM 2024l, s. 6) regner personer over 60 år inn i sin betegnelse «eldre». Siden mye av tallmaterialet belager seg på IOMs rapportering, benytter Landinfo samme definisjon.

¹⁸ En beskrivelse av pensjonssystemet, ulike pensjoner og beregning av disse finnes på nettsiden til Ministry of Social Policy (2024).

NOK). Gjennomsnittlig pensjon ligger på 5385 UAH (1571 NOK) (Opendatabot 2024). Satsen for minstepensjon er 2361 UAH (688 NOK), mens høyest mulig pensjonsutbetaling er 23 610 UAH (6889 NOK) (Visit Ukraine Today 2024b).

Per 2023 var omtrent 200 000 eldre i Ukraina avhengige av ikke-bidragsbaserte «sosiale pensjoner», basert på et lovbestemt minimum eksistensnivå på 2093 UAH (560 NOK). På nåværende nivåer dekker ikke sosiale pensjoner grunnleggende levekostnader (OHCHR 2023, s. 10).

Amnesty International (2023, s. 7) beskriver den generelle situasjonen for eldre:

Older people have comprised a disproportionate number of civilian casualties during the war in Ukraine. They often stay behind in conflict-affected areas, whether because they have disabilities that make fleeing impossible or because they are reluctant to abandon their homes, which are usually their only valuable asset. But even after being displaced to safer parts of Ukraine, older people often face insurmountable hurdles in their efforts to rebuild an autonomous and dignified life, struggling to access housing, support services and healthcare on an equal basis with others.

Med hensyn til eldre fordrevne, understreker Amnesty International (2023, s. 8) at tilgang til bolig er særskilt utfordrende:

Despite the significant number of older people, including those with disabilities, who have been displaced, the humanitarian response still falls short of protecting their rights and meeting their needs. This is most evident in the difficulties they face in accessing housing.

OHCHR (2023) påpeker at eldre utgjør nesten en tredjedel av sivile ofre til tross for at de utgjør en fjerdedel av befolkningen. Det er en gruppe som står overfor økt risiko på grunn av matmangel, utilstrekkelige boforhold, mangel på elektrisitet og vann og begrensninger i tilgang til helsetjenester og medisiner. Samtidig er de med bevegelseshemminger eller langsommere reaksjonstid spesielt sårbare – mange sliter med å nå tilfluktsrom, og en del har omkommet, ute av stand til å unnslipe bombing eller branner. Ifølge OHCHR er eldre uforholdsmessig påvirket av skader på helseinstitusjoner og strømbrudd, og mange har ikke råd til nødvendig medisinsk behandling og medisiner.

Videre viser OHCHR (2023, s. 13-14) til at til tross for at eldre fordrevne er kvalifisert for IDP-støtte, er det mange som ikke har registrert seg av kunnskapsmangel eller lange køer. Eldre sliter ofte med å registrere seg digitalt som internt fordrevet, av mangel på teknologitilgang eller lav digital kompetanse.

Organisasjonen HelpAge International påpeker at eldre kvinner generelt møter betydelig flere økonomiske vansker og hindringer enn menn. Dette gjelder sannsynligvis også internt fordrevne, eldre kvinner (HelpAge International 2023, s. 5).

- 61 prosent av kvinnene rapporterer at de ikke har nok penger til å dekke grunnleggende behov, sammenlignet med 46 prosent av mennene.
- Kvinners gjennomsnittlige pensjoner er 30 prosent lavere enn menns. Mens 22 prosent av eldre kvinner lever under månedlig minimums levestandard, gjelder dette 13 prosent av eldre menn.
- 34 prosent av kvinnene bor alene, mot 24 prosent av mennene.
- Det er nesten tre ganger så mange internt fordrevne eldre kvinner (14 prosent) som eldre menn (5 prosent).
- Flere eldre menn (22 prosent) rapporterte at de mottok humanitær hjelp fra frivillige organisasjoner og internasjonale organisasjoner enn eldre kvinner (13 prosent).

8.4 Forhold for personer med nedsatt funksjonsevne

Krigen har ført til flere uføre. Per utløpet av 2023 var tallet omtrent tre millioner; mellom februar 2022 og september 2023 økte antallet med 300 000 (Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine 2023).

I likhet med eldre, har uføre problemer med tilgang til tilrettelagte boliger innenfor økonomisk rekkevidde. Ofte er bomberom utilgjengelige eller ikke tilrettelagt (WB et al. 2024, s. 70). Uføre har generelt dårligere tilgang til arbeidsmarkedet, og i henhold til det ukrainske pensjonsfondet (som gjengitt i WB et al. 2024, s. 71) er under 20 prosent i arbeid.

Uføre omfatter krigsveteraner, en gruppe som siden 2014 har vokst betydelig. Uføre krigsveteraner mottar engangsoverføringer på 173 000–990 000 UAH (50 481–288 884 NOK), avhengig av type funksjonsnedsettelse. De fleste mottar også en lav årlig kontantoverføring, i 2021 600–4000 UAH (174–1167 NOK). Veteraner har rett til gratis offentlig transport og fortrinnsrett på arbeidsmarkedet, men flere melder om problemer med å oppnå dette (WB et al. 2024, s. 74).

8.5 Forhold for barn og unge

Ifølge Humanitarian Needs Response Plan (HNRP) for 2024 har 14,6 millioner personer behov for ulike former for bistand, hvorav 3,2 millioner barn. Som følge av krigen, har mange barn psykiske traumer, stress og angst. Mange møter også sikkerhetsutfordringer med tilgang til skole. Utfordringene er størst for barn som bor i nærheten av frontlinjen i øst og sør, særlig i fylkene Kharkiv, Donetsk, Luhansk, Zaporizjzja, Kherson, Sumy og Mykolaiv. Per oktober 2024 beregnet IOM at 723 000 barn var internt fordrevet (IOM 2024l, s. 6).

Som allerede omtalt, har hjemmeundervisning vært utbredt i hele landet etter fullskalainvasjonen, men også før, under pandemien. Det påpekes at nettundervisning har hatt negativ effekt på barn, særlig den psykososiale utviklingen.

9 Internt fordrevne i de åtte fylkene

Majoriteten av internt fordrevne kommer fra østlige fylker langs eller nær frontlinjen, inkludert tidligere eller fortsatt russisk-okkuperte områder. Disse områdene er opphav til 77 prosent av de internt fordrevne, tilsvarende 2 746 000 mennesker (IOM 2024l, s. 3). I oversiktene under har vi inkludert opprinnelsessted der informasjonen har vært tilgjengelig. Der tallmateriale ikke presenteres, legges det til grunn at majoriteten av de fordrevne kommer fra de østlige fylkene.

Siden Kyiv by er et av stedene hvor en stor andel av de internt fordrevne reiser til, og fordi byen huser en betydelig del av returbefolkning både fra inn- og utland, er det inkludert en del informasjon om byen, i tillegg til selve Kyiv fylke.

9.1 Kyiv by og Kyiv fylke

Kyiv by

Medio oktober 2024 var Kyiv by hjem for 374 000 internt fordrevne. Returbefolkningen teller 957 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 2 950 702 (se kommentar om bruk av tallmateriale på s. 9) (State Statistics Service of Ukraine u.å.).

En stor andel av de internt fordrevne kommer fra Donetsk fylke; per oktober 2024 117 000. Det er høye ankomsttall også fra andre østlige fylker, som Kharkiv, Zaporizjzja og Kherson (IOM 2024l, s. 3).

Omtrent 55 000 personer har returnert fra utlandet, og tatt opphold i Kyiv by, fremfor å reise tilbake til sitt opprinnelige hjemsted. De inngår dermed i statistikken over internt fordrevne. Kyiv by (og fylke) er blant stedene som huser flest av dem som har returnert fra utlandet; 16 prosent har tatt opphold i Kyiv by. Nesten tre fjerdedeler kommer opprinnelig fra østlige fylker: Donetsk, Kharkiv, Zaporizjzja, Kherson og Luhansk (IOM 2024l, s. 4).

Blant de som har returnert fra utlandet, opplyser mange at de har behov for bistand til å fremskaffe dokumentasjon (nesten 40 prosent), få tilgang til helse-tjenester (over 20 prosent), få økonomisk bistand (nesten 20 prosent) og få tilgang til medisiner (nesten 10 prosent) (IOM 2024n, s. 1). Antallet med behov for tilgang til skoleordninger, er høyere blant returbefolkningen (over 20 prosent) enn blant internt fordrevne (under 15 prosent) (IOM 2024n, s. 7).

En mer detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over ulike fylker, som inkluderer kapittelet *Kyiv City Profile* (IOM 2024i, s. 20-21).

Landinfo legger til grunn at de samme demografiske karakteristikkene av returbefolkning og internt fordrevne omtalt tidligere i notatet, også gjør seg gjeldende for dem som tar opphold i Kyiv by; høyere generell sårbarhet (alder, uførhet, kroniske sykdommer og omsorgssituasjon) og utfordringer med tilgang til bolig, arbeid og tilstrekkelige midler til livsgrunnlag.

Samtidig påpeker vi at Kyiv by er blant fylkene med lavest andel av rapporterte særskilte behov blant fordrevne og returbefolkningen – nesten en tredjedel oppgir at de har tilstrekkelig tilgang til tjenester og det de behøver (IOM 2024n, s. 7).

Sammenfallende med tidligere bemerkede mestringsstrategier blant internt fordrevne, viser IOMs hovedfunn om returbefolkningen per oktober 2024 at:

The primary coping strategies employed by returnees included switching to cheaper food (53%), spending of savings (51%), and the reduction of utility usage (49%), alongside reducing the quantity of food consumed (43%). Notably, 18 per cent of returnees reported that their households are reliant on humanitarian assistance to meet basic needs (IOM 2024n, s. 1).

Anslag tilsier at omtrent ti prosent i Kyiv by er arbeidsledige (IOM 2024c, s. 4). Arbeidsledighet blant internt fordrevne og returbefolkning er gjennomgående høyere enn blant ikke-fordrevne.

Tilgang til rimelig og adekvat bolig er blant bekymringene hos mange i den fordrevne befolkningen, også i Kyiv by. Nesten én av fem fordrevne setter dette som et prioritert behov. Det fremgår av IOMs (2024l, s. 8) seneste rapportering at:

In Kyiv City and the Western oblasts, accommodation was often reported as the most pressing need (by 17% and 12%, respectively of IDPs).

De fleste internt fordrevne bor hos familie, venner eller i leid bolig. Per oktober 2024 var det også fem operative kollektivsentre i Kyiv by, med husly til noe under 1000 personer (CCCM Cluster 2024).

IOM undersøkte nylig ulike forhold ved fire av de fem kollektivsentrene i Kyiv by. Tre av disse er internater («dormitories»), mens den siste er opprettet i annet bygg. Majoriteten av beboerne var kvinner (64 prosent), mindreårige utgjorde 27 prosent, mens 37 prosent var eldre (over 59 år). Hver tiende beboer var ufør, nær samtlige sentre har kroniske syke, samt gravide og spedbarnsmødre. Flere forhold beskrives som mangelfulle, blant annet manglende tilrettelegging for

uføre og eldre. Ett av sentrene har ikke tilfluktsrom i nærheten, og heller ikke kjeller i tilfelle luftangrep (IOM 2024g, s. 1-2).

Kyiv fylke

Det finnes 305 000 registrerte internt fordrevne i Kyiv fylke. Returbefolkningen teller 622 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 800 000, se eksakte tall på s. 9).

Som i hovedstaden Kyiv, kommer en stor andel av de internt fordrevne i Kyiv fylke fra Donetsk. Det er høye ankomsttall også fra andre østlige fylker, som Kharkiv, Zaporizjzja og Kherson (IOM 2024l, s. 3). Oversikt fra fylkets kollektivsentre fra desember 2023 viste at majoriteten av beboerne kom fra henholdsvis Luhansk og Donetsk, mens mindre andeler kom fra Kherson, Zaporizjzja, Kharkiv og Dnipropetrovsk. Nesten 20 prosent kom fra Kyiv fylke, og var altså internt fordrevet i eget fylke (IOM 2023b, s. 1).

Kyiv fylke er blant stedene som huser flest (ti prosent) av dem som har returnert fra utlandet. Nesten tre fjerdedeler kommer opprinnelig fra østlige fylker: Donetsk, Kharkiv, Zaporizjzja, Kherson og Luhansk (IOM 2024l, s. 4).

Mange som har returnert fra utlandet, har behov for bistand til å fremskaffe dokumentasjon (nesten 40 prosent), få tilgang til helsetjenester (over 20 prosent), få økonomisk bistand (nesten 20 prosent) og få tilgang til medisiner (nesten 10 prosent) (IOM 2024n, s. 1). Antallet som oppgir behov for tilgang til skoleordninger, er høyere blant returbefolkningen (over 20 prosent) enn blant øvrige internt fordrevne (under 15 prosent) (IOM 2024n, s. 7).

En mer detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over ulike fylker, som inkluderer kapittelet *Kyivska Oblast Profile* (IOM 2024i, s. 22-23).

Landinfo legger til grunn at de samme demografiske karakteristikkene av returbefolkning og internt fordrevne omtalt tidligere i notatet, også gjelder for dem som tar opphold i Kyiv fylke. I likhet med Kyiv by, bemerker vi samtidig at Kyiv fylke er blant de stedene med lavest andel av rapporterte særskilte behov blant fordrevne og returbefolkningen: 35 prosent i Kyiv fylke oppgir at de har tilstrekkelig tilgang til tjenester og det de behøver (IOM 2024n, s. 7).

Anslag tilsier at omtrent ti prosent i Kyiv fylke er arbeidsledige (IOM 2024c, s. 4), om lag det samme som øvrige omtalte fylker. Arbeidsledighet blant internt fordrevne og returbefolkning er gjennomgående høyere enn blant ikke-fordrevne.

Tilgang til rimelig og adekvat bolig er en bekymring, også i Kyiv fylke. Nesten én av fem fordrevne setter dette som et prioritert behov.

Det finnes 47 kollektivsentre i Kyiv fylke per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM undersøkte nylig forhold ved 29 av sentrene. Med en total kapasitet på litt over 6000, bodde litt over 3000 internt fordrevne på sentrene under IOMs besøk. Litt over halvparten var kvinner, nesten en fjerdedel under 18 år og nesten 30 prosent over 59 år. Hver tiende beboer var ufør, nær samtlige sentre har en andel kroniske syke, og huser også gravide og spedbarnsmødre. Over halvparten av kollektivsentrene består av modulboliger («modular towns»), en tredjedel er internater («dormitories»), mens de øvrige er opprettet i helsefasiliteter (IOM 2024h, s. 1-2).

Flere forhold beskrives som mangelfulle, blant annet manglende tilrettelegging for uføre og eldre. Nesten 70 prosent av bygningene er ikke tilrettelagt for personer med funksjonshemninger, en tredjedel har utilstrekkelig elektrisk kapasitet, og hvert tredje senter har ikke tilfluktsrom på stedet eller i nærheten. Rekreasjonstilbud for barn, oppgraderinger av bygningsmasse, samt hjelp til medisinsk tilgang, er blant prioriterte behov (IOM 2024h, s. 1-2).

9.2 Poltava fylke

Det finnes 168 000 registrerte internt fordrevne i Poltava fylke. Returbefolkningen teller 47 000. En stor andel kommer fra Donetsk og andre østlige fylker, som Kharkiv, Zaporizjzja og Kherson (IOM 2024l, s. 3, 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 360 000, se eksakte tall på s. 9).

Det anslås at seks prosent (9000 personer) av de internt fordrevne har returnert fra utlandet (IOM 2024i, s. 35). Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for returbefolkningen, men det kan antas at en betydelig andel opprinnelig kommer fra de østlige områdene. Oversikt fra fylkets kollektivsentre fra desember 2023 viste at majoriteten av beboerne kom fra Kharkiv og Donetsk, mens mindre andeler kom fra Luhansk, Sumy, Kherson, Dnipropetrovsk, Odesa og Chernihiv fylker (IOM 2023c, s. 1).

De overordnede utfordringene for returbefolkningen – som tilgang til dokumentasjon, helsetjenester og økonomisk bistand – er beskrevet i foregående kapitler, og gjelder også for Poltava. En detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over fylker, som inkluderer kapittelet *Poltavska Oblast Profile* (IOM 2024i, s. 34-35).

Landinfo legger til grunn at Poltava er vertsfylke for fordrevne i samme sårbare kategorier som tidligere er omtalt. Sammenfallende med tidligere bemerkede mestringsstrategier blant internt fordrevne, viser IOMs hovedfunn om fordrevne i Poltava per oktober 2024, at over 70 prosent har brukt opp oppsparte midler, halvparten har redusert utgifter til helsetjenester, og halvparten oppgir å være avhengige av humanitær assistanse for å møte grunnleggende behov. En fjerdedel har flyttet til bolig av lavere standard for å kunne håndtere utgifter. Andelen i

Poltava som rapporterer om slike mestringsstrategier, er høy sammenlignet med mange andre fylker (IOM 2024i, s. 35).

Poltava fylke har en estimert arbeidsledighet på nesten tretten prosent, noe høyere enn i fylker lenger vest (IOM 2024c, s. 4). Arbeidsledighet blant internt fordrevne og returbefolkning er gjennomgående høyere enn blant ikke-fordrevne. Tilgang til rimelig og adekvat bolig er blant bekymringene hos mange fordrevne, også i Poltava fylke. Som ellers i landet, bor de fleste internt fordrevne hos familie, venner eller i leid bolig.

En del bor også i kollektivsentre. Poltava fylke hadde 95 operative sentre per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM undersøkte nylig forhold ved 36 av disse. Med en total kapasitet på litt over 3000, bodde det 2900 internt fordrevne på sentrene under IOMs besøk. Blant dem var nesten 60 prosent kvinner, nesten 25 prosent under 18 år og litt over 30 prosent over 59 år. Nær samtlige sentre huser store andeler uføre og kroniske syke, samt gravide og spedbarnsmødre. Flertallet av kollektivsentrene er internater («dormitories»), mens de øvrige er opprettet i skolebygg eller lignende (IOM 2024k, s. 1-2).

Flere forhold beskrives som mangelfulle, blant annet manglende tilrettelegging for uføre og eldre. Som i de tidligere beskrevne fylkene, er mange bygg ikke tilrettelagt for personer med funksjonshemninger, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom (IOM 2024k, s. 1-2).

9.3 Cherkasy fylke

Det finnes 122 000 registrerte internt fordrevne i Cherkasy fylke. Returbefolkningen teller 39 000. En stor andel kommer fra Donetsk, samt fra andre østlige fylker (IOM 2024l, s. 3, 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 160 000, se eksakte tall på s. 9).

Det anslås at nesten 40 000 fordrevne i Cherkasy fylke har returnert fra utlandet (IOM 2024i, s. 2). Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for denne returbefolkningen, men legger til grunn at en betydelig andel opprinnelig er fra de østlige områdene i Ukraina.

En detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over ulike fylker, som inkluderer kapittelet *Cherkaska Oblast Profile* (IOM 2024i, s. 1-2).

Sårbarhetstrekk ved internt fordrevne og returbefolkning gjelder også dem som tar opphold i Cherkasy fylke; høyere generell sårbarhet (alder, uførhet, kroniske sykdommer og omsorgssituasjon), og utfordringer med tilgang til bolig, arbeid og tilstrekkelige midler til livsgrunnlag. Per oktober 2024 oppgir over 60 prosent av internt fordrevne i Cherkasy fylke å ha brukt opp oppsparte midler, omtrent halv-

parten har redusert utgifter til helsetjenester, og halvparten er avhengige av humanitær assistanse til grunnleggende behov. Hver femte husstand har flyttet til bolig av lavere standard for å kunne håndtere utgifter (IOM 2024i, s. 1-2). Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på ti prosent (IOM 2024c, s. 4).

Fylket hadde 69 operative kollektivsentre per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM har undersøkt forhold ved 50 av disse. Med en total kapasitet på litt over 3200 beboere, bodde 2300 internt fordrevne på sentrene under IOMs besøk. Blant dem var nesten 60 prosent kvinner, 20 prosent under 18 år, mens nesten 40 prosent var over 59 år. Nær samtlige sentre huser store andeler uføre og kroniske syke, samt gravide og spedbarnsmødre. De fleste sentrene er etablert i internater («dormitories»), skole- eller helsebygg (IOM 2024a, s. 1-2).

Mange bygg er ikke tilrettelagt for eldre og uføre, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom. Hvert femte senter IOM besøkte, var ikke tilkoblet det sentrale avløpssystemet (IOM 2024a, s. 1-2).

9.4 Vinnytsia fylke

Det finnes 106 000 registrerte internt fordrevne i Vinnytsia fylke. Returbefolkningen teller 67 000 (IOM 2024l, s. 3, 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 500 000, se eksakte tall på s. 9).

Det anslås at kun 3000 av de internt fordrevne i Vinnytsia har returnert fra utlandet (IOM 2024i, s. 44). Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for denne returbefolkningen, men det kan antas at en betydelig andel opprinnelig er fra de østlige områdene i Ukraina.

Når det gjelder generelle utfordringer for returnerte fra utlandet, vises det til informasjonen i de fylkesvise oversiktene over. En detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over ulike fylker, som inkluderer kapittelet *Vinnytska Oblast Profile* (IOM 2024j, s. 43-44).

IOMs hovedfunn om internt fordrevne i Vinnytsia per oktober 2024, viser at over 70 prosent har brukt opp oppsparte midler, omtrent halvparten har redusert utgifter til helsetjenester, og halvparten oppgir å være avhengige av humanitær assistanse til grunnleggende behov. Hver femte husstand har flyttet til bolig av lavere standard for å kunne håndtere utgifter (IOM 2024i, s. 44).

Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på ti prosent (IOM 2024c, s. 4), og er, som påpekt, gjennomgående høyere blant internt fordrevne og returbefolkning enn blant ikke-fordrevne.

Fylket hadde 88 operative kollektivsentre per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM har undersøkt forhold ved 62 av disse. Med en total kapasitet på litt over 3000 beboere, bodde nesten 2500 internt fordrevne i sentrene under IOMs besøk. Blant dem var nesten 60 prosent kvinner, 24 prosent under 18 år, mens nesten 30 prosent var over 59 år. Nær samtlige sentre huser store andeler uføre og kronisk syke, samt gravide og spedbarnsmødre. De fleste sentrene er etablert i internater («dormitories»), helsefasiliteter eller offentlige bygninger. Mange av bygningene er ikke tilrettelagt for eldre og uføre, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom. Hvert fjerde senter som IOM besøkte, var ikke tilkoblet det sentrale avløpssystemet (IOM 2024o, s. 1-2).

9.5 Kirovohrad fylke

Det finnes 83 000 registrerte internt fordrevne i Kirovohrad. Returbefolkningen teller 22 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 900 000, se eksakte tall på s. 9).

Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for de internt fordrevne, eller tall over hvor mange som tidligere har returnert fra utlandet. I rapportering fra 2023 fremgår det at de fleste som returnerte fra utlandet, bosatte seg i vestlige fylker, mens retur fra andre steder innad i eget fylke (såkalt intra-oblast) var mest fremtredende i blant annet Kirovohrad fylke (IOM 2023d, s. 3). Som med øvrige sentrale fylker, kan det antas at en betydelig andel opprinnelig er fra nabofylker i det østlige Ukraina.

Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på seksten prosent (IOM 2024c, s. 4), som er høyere enn i de andre fylkene i dette notatet.

Mens de fleste internt fordrevne bor hos familie, venner eller i leid bolig, fantes det 106 operative kollektivsentre i fylket per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM har undersøkt forhold ved syv av disse, med funn som gjenspeiler situasjonen ved kollektivsentre i alle de omtalte fylkene: høy andel kvinner, barn og eldre, og en betydelig andel uføre, kroniske syke og enslige forsørgere. De fleste sentrene er etablert i internater («dormitories»), helsefasiliteter eller offentlige bygninger, som ikke er ikke tilrettelagt for eldre og uføre, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom (IOM 2024f, s. 1-2).

9.6 Khmelnytsky fylke

Det finnes 83 000 registrerte internt fordrevne i Khmelnytsky fylke. Returbefolkningen teller 31 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 230 000, se eksakte tall på s. 9).

Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for hele gruppen internt fordrevne i Khmelnytsky, eller tall over hvor mange som tidligere har

returnert fra utlandet. Oversikt over beboere ved fylkets kollektivsentre fra desember 2023, kan uansett være betegnende for den øvrige gruppen fordrevne, og viser at flertallet kom fra Donetsk, Luhansk og Mykolaiv fylker, mens mindre andeler kom fra Zaporizjzja, Kharkiv og Dnipropetrovsk (IOM 2023a, s. 1).

Når det gjelder generelle utfordringer for de som har returnert fra utlandet, vises det til informasjonen i de fylkesvise oversiktene over. Landinfo legger til grunn at de samme demografiske karakteristikkenes av returbefolkning og internt fordrevne som tidligere er bemerket, også gjelder dem som tar opphold i Kirovohrad fylke.

Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på om lag ti prosent (IOM 2024c, s. 4), tilsvarende de fleste tilstøtende fylker.

Det finnes 104 operative kollektivsentre i fylket per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM har undersøkt forhold ved 70 av disse, med funn som gjenspeiler situasjonen ved kollektivsentre i samtlige omtalte fylker: høy andel kvinner, barn og eldre, og en betydelig andel uføre, kroniske syke og enslige forsørgere. De fleste sentrene er etablert i internater («dormitories»), helsefasiliteter eller offentlige bygninger, som ikke er tilrettelagt for eldre og uføre, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom (IOM 2024e, s. 1-2).

9.7 Chernivtsi fylke

Det finnes 56 000 registrerte internt fordrevne i Chernivtsi fylke. Returbefolkningen teller 21 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 890 000, se eksakte tall på s. 9).

Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for de internt fordrevne i Chernivtsi, eller tall på hvor mange som tidligere har returnert fra utlandet. Som med øvrige sentrale og vestlige fylker, kan det antas at en betydelig andel opprinnelig er fra fylker i det østlige Ukraina.

Når det gjelder generelle utfordringer for dem som har returnert fra utlandet, vises det til informasjonen i de fylkesvise oversiktene over. Landinfo legger til grunn at de samme demografiske karakteristikkenes av returbefolkning og internt fordrevne som tidligere er bemerket, også gjelder dem som tar opphold i Chernivtsi fylke.

Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på om lag ti prosent (IOM 2024c, s. 4), tilsvarende de fleste tilstøtende fylker.

Det finnes 111 operative kollektivsentre i fylket per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024). IOM har undersøkt forhold ved 47 av sentrene, med funn som gjenspeiler situasjonen ved kollektivsentre i alle de omtalte fylkene: høy andel kvinner, barn og eldre, og en betydelig andel uføre, kroniske syke og enslige forsørgere. De fleste sentrene er etablert i internater («dormitories»), helsefasiliteter eller

offentlige bygninger, som ikke er ikke tilrettelagt for eldre og uføre, har utilstrekkelig elektrisk anlegg og mangler tilfluktsrom (IOM 2024e, s. 1-2).

9.8 Zhytomyr fylke

Det finnes 55 000 registrerte internt fordrevne i Zhytomyr. Returbefolkningen teller 120 000 (IOM 2024l, s. 12) (fylkets befolkningstall ligger på 1 180 000, se eksakte tall på s. 9).

Det anslås at 10 000 av de internt fordrevne i Zhytomyr har returnert fra utlandet, mens 8000 er fordrevet internt i fylket (IOM 2024i, s. 44). Landinfo har ikke funnet oversikt over opprinnelig hjemsted for disse gruppene fordrevne, men legger til grunn at en betydelig andel kommer fra de østlige områdene i Ukraina.

Når det gjelder generelle utfordringer for dem som har returnert fra utlandet, vises det til informasjonen i de fylkesvise oversiktene over. En detaljert oversikt over både fastboende og fordrevnes livsgrunnlag og mestringsstrategier, er gitt i IOMs nylige oversikt over ulike fylker, som inkluderer kapittelet *Zhytomyrska Oblast Profile* (IOM 2024j, s. 49-50).

Landinfo legger til grunn at de samme demografiske karakteristikkene av returbefolkning og internt fordrevne som er omtalt tidligere i notatet, også gjelder for dem som tar opphold i Zhytomyr fylke; høyere generell sårbarhet (alder, uførhet, kroniske sykdommer og omsorgssituasjon), og utfordringer med tilgang til bolig, arbeid og tilstrekkelige midler til livsgrunnlag.

Respondentene i IOMs fylkesundersøkelse fra oktober 2024 er ikke-fordrevne samt returbefolkning. Blant returnerte oppgir over 70 prosent at de har brukt opp oppsparte midler, litt under halvparten har redusert utgifter til helsetjenester, og 20 prosent oppgir å være avhengige av humanitær assistanse til grunnleggende behov. Kun fem prosent har flyttet til bolig av lavere standard for å kunne håndtere utgifter (IOM 2024j, s. 49-50).

Den anslåtte arbeidsledigheten i fylket er på ti prosent (IOM 2024c, s. 4). Arbeidsledighet blant internt fordrevne og returbefolkning er som påpekt, gjennomgående høyere enn blant ikke-fordrevne.

Som ellers i landet, bor de fleste internt fordrevne hos familie, venner eller i leid bolig. Zhytomyr fylke hadde ellers 33 operative kollektivsentre per oktober 2024 (CCCM Cluster 2024).

Skriftlige kilder

- ACAPS (2024, 24. januar). *Ukraine - Humanitarian implications of mine contamination*. ACAPS. Tilgjengelig fra https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20240124_ACAPS_thematic_report_Ukraine_Analysis_Hub_Humanitarian_implications_of_mine_contamination_.pdf [lastet ned 18. mars 2024].
- ACC News (2024, 3. oktober). БПЛА летів через Хотин на Чернівці: якою була нічна атака ворога [The UAV flew through Khotyn to Chernivtsi: what was the enemy's night attack]. ACC News. Tilgjengelig fra <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/bpla-letiv-cherez-hotin-na-chernivci-yakoyu-bula-nichna-ataka-voroga-105411> [lastet ned 22. oktober 2024].
- ACLED, dvs. The Armed Conflict Location & Event Data Project (u.å.). *Ukraine Conflict Monitor*. [s.l.]: ACLED. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/ukraine-conflict-monitor/> [lastet ned 31. oktober 2023].
- Alerts in Ukraine (u.å.). *Air Raid Alert Map of Ukraine*. Kyiv: Alerts in Ukraine. Tilgjengelig fra <https://alerts.in.ua/en> [lastet ned 28. oktober 2024].
- Amnesty International (2023, 1. desember). *"They live in the dark": Older people's isolation and inadequate access to housing amid Russia's invasion of Ukraine*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/7385/2023/en/> [lastet ned 14. november 2024].
- Associated Press (2024, 17. november). Russia grinds deeper into Ukraine as grueling war nears 1,000 days. VoA News. Tilgjengelig fra <https://www.voanews.com/a/russia-grinds-deeper-into-ukraine-as-grueling-war-nears-1-000-days/7867124.html> [lastet ned 18. november].
- Baibak, A. (2024, 11. april). Під час тривоги вибухи лунали на Буковині: ППО збивала ракети та дрони [During the air-raid siren, explosions rang out in Bukovyna: air defense shot down missiles and drones]. 24 Kanal. Tilgjengelig fra https://24tv.ua/chernivetsku-oblast-atakuvali-droni-raketi-ova-rozpovili-detali_n2533198 [lastet ned 22. oktober 2024].
- Barros, G. (2024, 13. mai). *Putin's safe space: Defeating Russia's Kharkiv operation requires eliminating Russia's sanctuary* Washington, D.C.: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <https://understandingwar.org/sites/default/files/Putin%27s%20Safe%20Space%20PDF.pdf> [lastet ned 21. mai 2024].
- Bertelsmann Stiftung (2024). *BTI 2024 Country Report Ukraine*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung. Tilgjengelig fra https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2024_UKR.pdf [lastet ned 18. november 2024].
- Boyle, C. (2023, 28. oktober). Russian losses in battle for Avdiivka may be worst of 2023, says UK. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/28/russian-losses-in-battle-for-avdiivka-may-be-worst-of-2023-says-uk> [lastet ned 30. oktober 2023].
- Bukkvoll, T. (2015). A Timeline for the Conflict and War in Ukraine. *Security Policy Library*, (4), 3-5. Tilgjengelig fra <https://s3.eu-north-1.amazonaws.com/atlanterhavskomiteen/images/documents/NR-4-15-14.-august.pdf> [lastet ned 16. januar 2025].

- Bukkvoll, T. (2016). Russian Special Operations Forces in Crimea and Donbas. *Parameters*, 46(2), 17-20. Tilgjengelig fra <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2917&context=parameters> [lastet ned 16. januar 2025].
- CCCM Cluster, dvs. Global Camp Coordination and Camp Management (2024, 21. oktober). *Ukraine Active Collective Sites as of October 2024*. Kyiv: CCCM Cluster. Tilgjengelig fra https://www.cccmcluster.org/sites/default/files/2024-11/Ukraine_Collective%20sites%20Density%20map_2024_10_ENG.pdf [lastet ned 15. november 2024].
- Center for Preventive Action (2024, 16. oktober). *War in Ukraine*. New York: Global Conflict Tracker. Tilgjengelig fra <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine#RecentDevelopments-2> [lastet ned 7. november 2023].
- Centre for Economic Strategy (2024, 4. november). *Ukraine War Economy Tracker*. Kyiv: Centre for Economic Strategy. Tilgjengelig fra <https://ces.org.ua/en/tracker-economy-during-the-war/> [lastet ned 18. november 2024].
- CIA (u.å.). *The World Factbook: Ukraine*. Washington, D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/ukraine/> [lastet ned 3. november 2023].
- COAR, dvs. Centre for Operational Analysis and Research (2023, 6. mars). *Rivne Location Profile*. COAR. Tilgjengelig fra <https://coar-global.org/2023/03/06/rivne-location-profile/> [lastet ned 19. juni 2024].
- ECHO, dvs. European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. (2014). *Ukraine Base Map*. I. Brussel: ECHO. Tilgjengelig fra <https://erccportal.jrc.ec.europa.eu/Maps#/maps?pageIndex=1&pageSize=200&mt=Base%20map> [lastet ned 15. november 2023].
- eDopomoga (u.å.). *Social assistance to war victims. Information on payments, assistance and obtaining IDP status*. Kyiv: Ministry of Social Policy of Ukraine. Tilgjengelig fra <https://groshi.edopomoga.gov.ua/> [lastet ned 21. mars 2024].
- EU Commission (2023, 8. november). *Ukraine 2023 Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2023-11/SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf [lastet ned 18. november].
- EUAA (2021, februar). *Ukraine FFM report – healthcare reform and economic accessibility*. Malta: EUAA. Tilgjengelig fra https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2021_02_EASO_MedCOI_Ukraine_FFM_report_healthcare_system_and_economic_accessibility.pdf [lastet ned 18. november 2024].
- Fact News (2024, 23. april). *War and rent: how the housing market in Ukraine has changed*. Fact News. Tilgjengelig fra <https://fact-news.com.ua/en/war-and-rent-how-the-housing-market-in-ukraine-has-changed/> [lastet ned 15. november 2024].
- Global Protection Cluster (2024, juli). *Protection Analysis Update. The Critical Need for Protection amongst Armed Conflict and Violence*. Genève: Global Protection Cluster. Tilgjengelig fra https://globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2024-07/ukraine_protection_analysis_update_-_july_2024.pdf [lastet ned 15. november 2024].
- HelpAge International (2023). *“I’ve lost the life I knew”. Older people’s experiences of the Ukraine war and their inclusion in the humanitarian response*. London: HelpAge International. Tilgjengelig fra <https://www.helpage.org/silo/files/ive-lost-the-life-i-knewolder-peoples-experiences-of-the-ukraine-warreport.pdf> [lastet ned 14. november 2024].

- Hlushchenko, O. (2023a, 25. mai). Air defence downed Russian drone over Chernivtsi Oblast. *Ukrainska Pravda*. Tilgjengelig fra <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2023/05/25/7403755/> [lastet ned 22. november 2024].
- Hlushchenko, O. (2023b, 3. juli). У трьох областях оголошували загрозу ворожих БПЛА [In three regions, the threat of enemy UAVs was announced]. *Ukrainska Pravda*. Tilgjengelig fra <https://www.pravda.com.ua/news/2023/07/3/7409566/> [lastet ned 22. november 2024].
- Hodunova, K. (2024, 5. april). Mine explosion injures 3 in Rivne Oblast. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra <https://kyivindependent.com/mine-explosion-injures-3-in-rivne-oblast/> [lastet ned 21. juni 2024].
- HRMMU, dvs. UN Human Rights Monitoring Commission in Ukraine (2024, september). *Attacks on Ukraine's Energy Infrastructure: Harm to the Civilian Population*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-09/ENG%20Attacks%20on%20Ukraine%E2%80%99s%20Energy%20Infrastructure-%20Harm%20to%20the%20Civilian%20Population_0.pdf [lastet ned 15. oktober 2024].
- IOM (2020, 21. februar). "Struggling to get through each day." *New IOM IDP Survey from Ukraine*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://www.iom.int/news/struggling-get-through-each-day-new-iom-idp-survey-ukraine> [lastet ned 21. mars 2024].
- IOM (2022). *Ukraine Internal Displacement Report. General Population Survey. Round 8*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra https://dtm.iom.int/sites/g/files/tmzbd11461/files/reports/IOM_Gen%20Pop%20Report_R8_EN_G_updated%20logo%20%281%29.pdf [lastet ned 4. april 2024].
- IOM (2023a, oktober). *Overall Findings Collective Centre Profiling Khmelnytska*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2024-04/collective-centre-profiling--khmenlytska--2023--eng.pdf> [lastet ned 21. november 2024].
- IOM (2023b, desember). *Overall Findings Collective Centre Profiling Kyivska*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2024-04/collective-centre-profiling--kyivska--2023--eng.pdf> [lastet ned 21. november 2024].
- IOM (2023c, desember). *Overall Findings Collective Centre Profiling Poltavska*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2024-04/collective-centre-profiling--poltavska--2023--eng.pdf> [lastet ned 21. november 2024].
- IOM (2023d, mai). *Ukraine — Snapshot report: Population Figures and Geographic Distribution — General Population Survey Round 13 (11 - 23 May)*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-snapshot-report-population-figures-and-geographic-distribution-general-population> [lastet ned 20. november 2024].
- IOM (2024a, 10. juli). *Cherkaska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/resources/cherkaska-oblast-collective-centre-assessment-summary-ioms-cccm-collective-centre-assessment-q1-2024> [lastet ned 20. november].
- IOM (2024b, oktober). *Country-Wide overview Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2024-11/collective-centre-assessments-2024_q3.pdf [lastet ned 15. november 2024].
- IOM (2024c, april). *Economic Resilience in Wartime Income, Employment and Social Assistance in Ukraine*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-thematic-brief-economic-resilience-wartime-income-employment-and-social-assistance> [lastet ned 18. november 2024].

- IOM (2024d, september). *IDP Allowance Update: The Impact of the March 2024 Law Amendment on Ukraine's Internally Displaced Population*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-idp-allowance-update-impact-march-2024-law-amendment-ukraines-internally-displaced> [lastet ned 22. november 2024].
- IOM (2024e, 10. juli). *Khmelnytska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/2024-07/khmelnytska.pdf> [lastet ned 21. november 2024].
- IOM (2024f, 10. juli). *Kirovohradska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/resources/kirovohradska-oblast-collective-centre-assessment-summary-ioms-cccm-collective-centre-assessment-q1-2024> [lastet ned 20. november 2024].
- IOM (2024g, mars). *Kyiv City Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd1861/files/documents/2024-07/kyiv-city.pdf> [lastet ned 20. november].
- IOM (2024h, 11. juli). *Kyivska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/resources/kyivska-oblast-collective-centre-assessment-summary-ioms-cccm-collective-centre-assessment-q1-2024> [lastet ned 20. november 2024].
- IOM (2024i, oktober). *Oblast Profiles - General Population Survey Round 18 (October 2024)*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-oblast-profiles-general-population-survey-round-18-october-2024?close=true> [lastet ned 18. november 2024].
- IOM (2024j, august). *Oblast Profiles — General Population Survey Round 17 (August 2024)*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-oblast-profiles-general-population-survey-round-17-august-2024> [lastet ned 19. november 2024].
- IOM (2024k, 11. juli). *Poltavska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/resources/poltavska-oblast-collective-centre-assessment-summary-ioms-cccm-collective-centre-assessment-q1-2024> [lastet ned 20. november 2024].
- IOM (2024l, oktober). *Ukraine — Internal Displacement Report — General Population Survey Round 18 (October 2024)*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-18-october-2024> [lastet ned 13. november 2024].
- IOM (2024m, juli). *Ukraine Housing Brief. Living conditions, rental costs and mobility factors*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-housing-brief-living-conditions-rental-costs-and-mobility-factors-july-2024> [lastet ned 19. november 2024].
- IOM (2024n, 6. november). *Ukraine Returns Report - General Population Survey - Round 18 (October 2024)*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-returns-report-general-population-survey-round-18-october-2024?close=true> [lastet ned 19. november 2024].
- IOM (2024o, 11. juli). *Vinnyska Oblast Collective Centre Assessment*. Genève: IOM. Tilgjengelig fra <https://ukraine.iom.int/resources/vinnyska-oblast-collective-centre-assessment-summary-ioms-cccm-collective-centre-assessment-q1-2024> [lastet ned 20. november 2024].
- ISW, dvs. Institute for the Study of War (u.å.). *Interactive Map: Russia's Invasion of Ukraine*. Washington, D.C.: ISW. Tilgjengelig fra <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375> [lastet ned 19. mars 2024].

- Khalilova, D. (2024, 14. november). 'We are exhausted' — how Ukrainians cope with nightly Russian drone attacks. *Kyiv Independent*. Tilgjengelig fra https://kyivindependent.com/we-are-exhausted-how-ukrainians-cope-with-nightly-russian-drone-attacks/?fbclid=IwY2xjawGoHz1leHRuA2FlbQIxMAABHsKsL1RHqNIDueCsseozfQcRCaZYvd9B25DKwGTtuCLS-wczg239XnfTpg_aem_9_VlinTzcpOsNasoi8urqQ [lastet ned 18. november 2024].
- Landinfo (2020, 5. oktober). *Sikkerhetssituasjonen i separatistkontrollerte områder av Donetsk og Luhansk*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/10/Ukraina-temanotat-Sikkerhetssituasjonen-i-Donetsk-og-Luhansk-05102020.pdf> [lastet ned 6. november 2023].
- Landinfo (2024, 25. januar). *Sivilattester, identitets- og reisedokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2024/01/Temanotat-Ukraina-Sivilattester-pass-og-ID-dokumenter-25012023.pdf> [lastet ned 13. mars 2024].
- Ministry of Education and Science (2024, mars). *Multi-Year Resilience Programme (MYRP) Ukraine 2024-2026*. Kyiv: Ministry of Education and Science. Tilgjengelig fra https://www.educationcannotwait.org/sites/default/files/2024-03/ecw_myrp_for_ukraine_2024-2026.pdf [lastet ned 18. november 2024].
- Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine (2023, 25. september). *There are three million individuals with disabilities in Ukraine*. Kyiv: Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine. Tilgjengelig fra <https://minre.gov.ua/en/2023/09/25/there-are-three-million-individuals-with-disabilities-in-ukraine/> [lastet ned 19. mars 2024].
- Ministry of Social Policy (2024). *Pensions*. Kyiv: Ministry of Social Policy. Tilgjengelig fra <https://www.msp.gov.ua/timeline/Pensii.html> [lastet ned 2. april 2024].
- New Voice of Ukraine (2023, 21. november). Нічна атака РФ. Шахеди атакували захід та північ України, збито 9 з 10 дронів та крилатий Іскандер — головне [Night attack of the Russian Federation. Shaheds attacked the west and north of Ukraine, 9 out of 10 drones and a winged Iskander were shot down — the main thing]. *New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/ataka-shahediv-u-volinskiy-cherniveckiy-ta-inshih-zahidnih-oblastyah-21-listopada-novini-ukrajini-50369843.html> [lastet ned 22. november 2024].
- New Voice of Ukraine (2024, 29. mars). Russia carries out missile attack on Chernivtsi Oblast. *New Voice of Ukraine*. Tilgjengelig fra <https://english.nv.ua/nation/explosions-heard-in-chernivtsi-oblast-air-defense-shot-down-russian-rockets-50405428.html> [lastet ned 22. november 2024].
- OCHA (2022, 25. mars). *Ukraine Cash Working Group Factsheet (as of 25 March 2022)*. New York: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-cash-working-group-factsheet-25-march-2022-enuk> [lastet ned 21. mars 2024].
- OCHA (2024a, 31. oktober). *Situation Report*. Kyiv: OCHA. Tilgjengelig fra <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-situation-report-30-october-2024-enuk> [lastet ned 15. november].
- OCHA (2024b, 22. februar). *Ukraine: Establishing the Workflow for Multi-purpose Cash Assistance Payments*. New York: OCHA. Tilgjengelig fra <https://www.unocha.org/publications/report/ukraine/ukraine-establishing-workflow-multi-purpose-cash-assistance-payments-enuk> [lastet ned 21. mars 2024].
- OHCHR (2023, mai). *The Human Rights Situation of Older Persons in Ukraine in The Context of the Armed Attack by the Russian Federation*. Kyiv: OHCHR. Tilgjengelig fra

<https://ukraine.un.org/en/232945-briefing-paper-human-rights-situation-older-persons-ukraine-context-armed-attack-russian> [lastet ned 14. november 2024].

OHCHR, FNs høykommissær for menneskerettigheter (2024a, 1. oktober). *Treatment of prisoners of war and update on the human rights situation in Ukraine: 1 June to 31 August 2024*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-10/2024-10-01%20OHCHR%2040th%20periodic%20report%20on%20Ukraine.pdf> [lastet ned 15. oktober 2024].

OHCHR, FNs høykommissær for menneskerettigheter (2024b, 15. november). *Ukraine: Protection of civilians in armed conflict. October 2024 update*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-11/Ukraine%20-%20protection%20of%20civilians%20in%20armed%20conflict%20%28October%202024%29-ENG.pdf> [lastet ned 16. oktober 2024].

Opendatabot (2024, 17. januar). Every second pensioner in Ukraine receives less than UAH 4000. How have pension payments changed in 2023? *Opendatabot*. Tilgjengelig fra <https://opendatabot.ua/analytics/pensions-2023-12> [lastet ned 3. april 2024].

Poltavshchyna (2024, 5. september). У Полтаві завершили аварійно-рятувальні роботи на місці ракетного удару по Інституту зв'язку [In Poltava, emergency rescue operations have been completed at the site of a missile strike on the Institute of Communications]. *Poltavshchyna*. Tilgjengelig fra <https://poltava.to/news/77913/> [lastet ned 14. november 2024].

PopulationU (u.å.). *Ukraine population*. PopulationU. Tilgjengelig fra <https://www.populationu.com/ukraine-population> [lastet ned 3. november 2023].

Pradid, Y. (2024, 26. august). Росія здійснила масовану комбіновану атаку на Україну [Russia carried out a massive combined attack on the Ukraine]. *Zaxid.net*. Tilgjengelig fra https://zaxid.net/rosiyani_zdiysnili_kombinovanu_ataku_na_ukrayinu_n1592274 [lastet ned 22. oktober 2024].

Promin.cv (2024a, 26. juni). Ракети в Чернівецькій області, вибухи на Франківщині та Львівщині: ворог вночі атакував Західну Україну [Missiles in the Chernivtsi region, explosions in the Ivano-Frankivsk and Lviv regions: the enemy attacked the Western Ukraine at night]. *Promin.cv*. Tilgjengelig fra <https://promin.cv.ua/2024/06/22/rakety-v-chernivetskii-oblasti-vybukhy-na-frankivshchyni-ta-lvivshchyni-voroh-vnochi-atakuvav-zakhidnu-ukrainu.html> [lastet ned 22. oktober 2024].

Promin.cv (2024b, 29. mars). Ракетна атака на Буковину. В області ППО збила ракети [Missile attack on Bukovyna. In the region, air defense shot down missiles]. *Promin.cv*. Tilgjengelig fra <https://promin.cv.ua/2024/03/29/raketna-ataka-na-bukovynu-v-oblasti-ppo-zbylo-rakety.html> [lastet ned 22. november 2024].

Rudnicki, Chloe; Schuppert, Ioanna A.; Yaremenko, Vlada & Yuan, Grace (2023, mars). *Multipurpose Cash Assistance in Ukraine. How do DEC Member Agencies operate the sustainability and shock responsiveness of multipurpose cash assistance in Ukraine?* London: London School of Economics and Political Science. Tilgjengelig fra https://www.calpnetwork.org/wp-content/uploads/ninja-forms/2/Reduced-LSE-DEC-Final-Report_UkraineMPCA_May2023.pdf [lastet ned 21. mars 2024].

Save the Children Ukraine (2024). *“I want a peaceful sky”: Education and children’s wellbeing in wartime Ukraine*. Kyiv: Save the Children Ukraine. Tilgjengelig fra <https://resourcecentre.savethechildren.net/document/i-want-a-peaceful-sky-education-and-childrens-wellbeing-in-wartime-ukraine/> [lastet ned 18. november 2024].

State Statistics Service of Ukraine (u.å.). *Population by region (by estimate) as of February 1, 2022. Average annual population in January 2022*. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. Tilgjengelig fra http://db.ukrcensus.gov.ua/PXWEB2007/eng/news/op_popul_e.asp [lastet ned 14. oktober 2024].

TVA (2024, 16. oktober). Чернівецька область серед регіонів, де збито ударні БПЛА під час масованої атаки [Chernivtsi region among the regions where attack UAVs were shot down during a massive attack]. TVA. Tilgjengelig fra https://tva.ua/2024/10/16/chernivetska-oblast-sered-rehioniv-de-zbyto-udarni-bpla-pid-chas-masovanoi-ataky/#google_vignette [lastet ned 22. oktober 2024].

Ukrinform (2023, 10. mai). Tractor runs over mine in Rivne region, one killed. *Ukrinform*. Tilgjengelig fra <https://www.ukrinform.net/rubric-ato/3707368-tractor-runs-over-mine-in-rivne-region-killing-one-injuring-another.html> [lastet ned 21. juni 2024].

UNDP (2024, september). *UNDP Recovery Framework for Ukraine*. New York: UNDP. Tilgjengelig fra https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/undp-ua-recovery-framework-september-2024-en_0.pdf [lastet ned 19. november 2024].

Visit Ukraine Today (2024a, 9. januar). Electricity, water, gas and minimum wage: how prices and payments will change in 2024. *Visit Ukraine Today*. Tilgjengelig fra https://visitukraine.today/blog/3187/electricity-water-gas-and-minimum-wage-how-prices-and-payments-will-change-in-2024#google_vignette [lastet ned 3. april 2024].

Visit Ukraine Today (2024b). Mobilization, new compensation, increased pensions and salaries: what will change in Ukraine from January 1. *Visit Ukraine Today*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/3150/mobilization-new-compensation-increased-pensions-and-salaries-what-will-change-in-ukraine-from-january-1> [lastet ned 3. april 2024].

Visit Ukraine Today (2024c, 29. april). Useful information for IDPs: a guide for displaced persons. *Visit Ukraine Today*. Tilgjengelig fra <https://visitukraine.today/blog/156/useful-information-for-internally-displaced-ukrainians-refugees-in-the-territory-of-ukraine#humanitarian-aid-for-idps-where-to-get-it> [lastet ned 25. november 2024].

WB, dvs. World Bank; Government of Ukraine, dvs. GOU; EU & UN (2024, februar). *Third Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. February 2022 – December 2023*. Washington, D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-02/UA%20ORDNA%20report%20EN.pdf> [lastet ned 13. mars 2024].

WHO (2024, april). *Health needs assessment of the adult population in Ukraine*. København: WHO. Tilgjengelig fra <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/378776/WHO-EURO-2024-6904-46670-75558-eng.pdf?sequence=1> [lastet ned 18. november 2024].

York, C. (2023, 7. august). EXPLAINED: Why Russia Keeps Trying to Bomb a Little City in Western Ukraine. *Kyiv Post*. Tilgjengelig fra <https://www.kyivpost.com/post/20289> [lastet ned 20. november 2024].

Muntlige kilder

IOM, møte i Kyiv 9. september 2024.

Internasjonal organisasjon, møte i Kyiv 10. september 2024.

OHCHR/HRMMU, møte i Kyiv 11. september 2024.

UNICEF, møte i Kyiv 9. september 2024.